

6. Scenariusze rozwoju Wielkopolski

W ramach finansowych i czasowych niniejszego opracowania niemożliwe było podjęcie zadań prognostycznych, które są jednak istotne dla przyszłego planowania rozwoju. Aby wypełnić tę lukę dokonano przeglądu prognoz, które ukazały się w ostatnich latach na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym. Należą do nich badania ESPON, Foresight Narodowy oraz badanie „Scenariusze rozwoju Wielkopolski”. Na ich podstawie można zidentyfikować główne trendy i wyzwania przed którymi region stanie w przyszłości, przy założeniu, że nawet najlepsze techniki przewidywania przyszłości społeczno-gospodarczej i zmian struktury terytorialnej są zawsze obarczone dużym błędem i pozwalają jedynie na bardzo ogólne wnioski.

6.1. Scenariusze rozwoju Europy

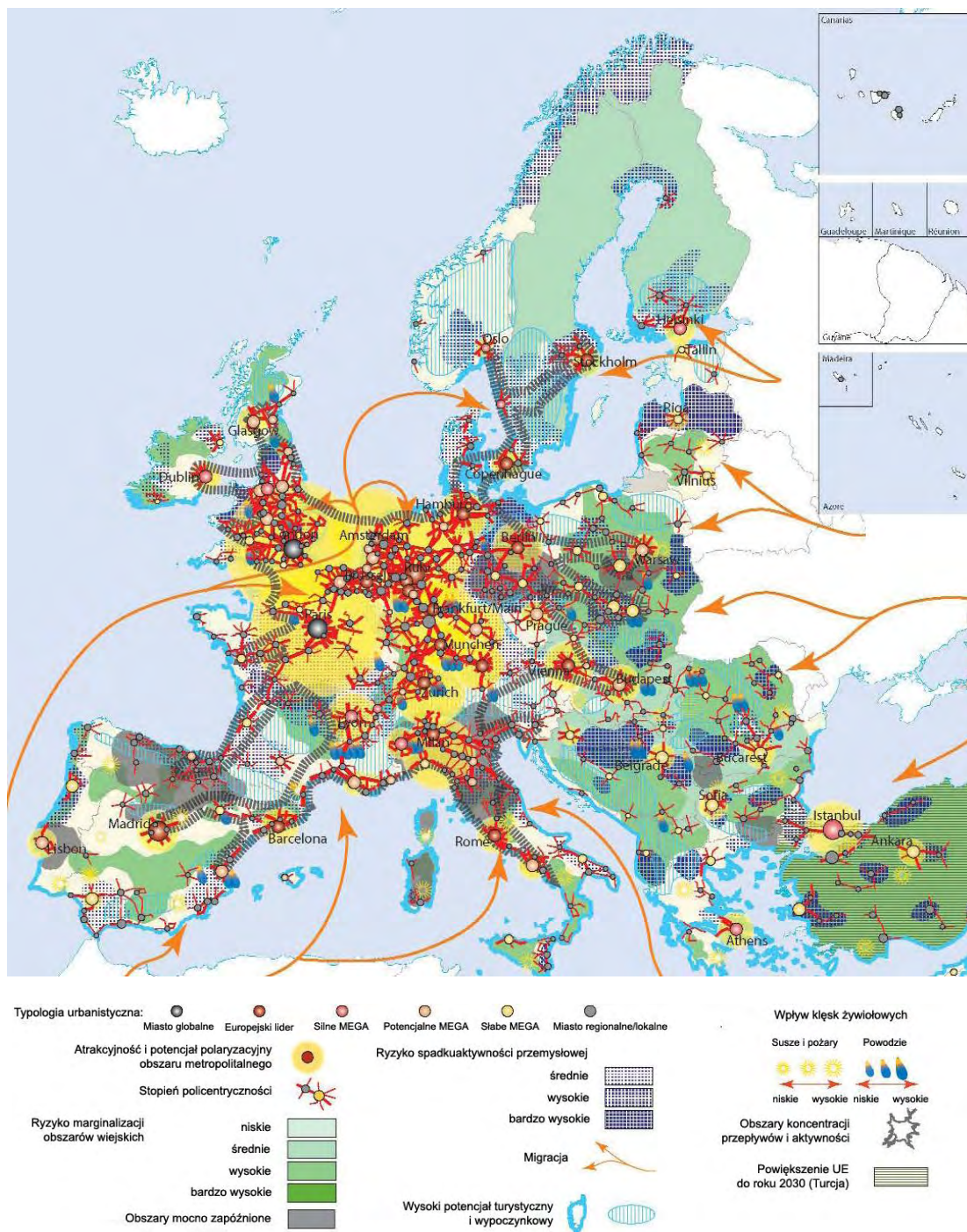
Na poziomie europejskim, w roku 2007 powstały trzy scenariusze terytorialnej przyszłości Europy do roku 2030 oparte na trzech możliwych kierunkach rozwojowych w ujęciu terytorialnym: kontynuacji dotychczasowych trendów, zwiększaniu konkurencyjności oraz zwiększaniu spójności, które opracowano w ramach projektu ESPON (ESPON, 2007 s. 9). Dwa ostatnie scenariusze opisują efekty podejść prospołecznego i proefektywnościowego (Wojtasiewicz L., 2000, s. 71) na terytorialną przyszłość Europy. Oba te podejścia są przedmiotem stałej debaty zarówno w Europie, jak i poszczególnych krajach członkowskich, a przyjęcie każdego z nich wpłynie na ścieżki rozwojowe regionów europejskich.

Analizę scenariuszy rozwojowych opracowano na bazie przeglądu sił wpływających współcześnie na zmiany terytorialne w Europie. Do najważniejszych takich czynników zaliczono:

- Czynniki egzogeniczne: przyspieszająca globalizacja, wzrost cen energii, wzrost presji imigracyjnej oraz zmiany klimatu.
- Czynniki endogeniczne: starzenie populacji, konkurencyjność i poprawa warunków życia.

W zależności od przyjętej polityki i sposobu radzenia sobie z tymi czynnikami, rozwój terytorialny Europy oraz ścieżki rozwoju poszczególnych regionów będą się różnić. W scenariuszu kontynuacji dotychczasowych trendów, Wielkopolska niewiele poprawi swoją relatywną pozycję w stosunku do obecnej sytuacji, a proces „doganiania” najlepiej rozwiniętych części Europy będzie stosunkowo wolny. Poznań pozostanie średnio ważnym punktem europejskiej sieci miast, głównie dzięki pozycji na trajektorii Berlin-Warszawa. Jego znaczenie będzie jednak mniejsze niż innych metropolii polskich: Warszawy, Łodzi, Krakowa i Katowic. Będzie się to przekładało na mniejsze możliwości oddziaływania jako regionalnego bieguna wzrostu. Północno-wschodnia część regionu znajdzie się natomiast w zasięgu upadającej działalności przemysłowej. Cała Wielkopolska znajdzie się natomiast w obszarze marginalizacji produkcji rolnej, co w sytuacji stosunkowo dużego udziału tego sektora w gospodarce regionu może przynieść negatywne konsekwencje gospodarcze i społeczne (Rycina 91). W tym scenariuszu poprawa konkurencyjności Wielkopolski będzie wymagała aktywnej polityki prorozwojowej, w tym ukierunkowanej na przyspieszenie rozwoju obszaru metropolitalnego Poznania. Jednym z najważniejszych zaleceń wypracowanych w ramach projektu ESPON jest regularna analiza wpływu prowadzonych polityk na rozwój terytorialny. Zalecenie to powinno być uwzględnione również w polityce władz krajowych i regionalnych. Oznacza to, że nowa polityka innowacyjna musi uwzględniać wymiar terytorialny.

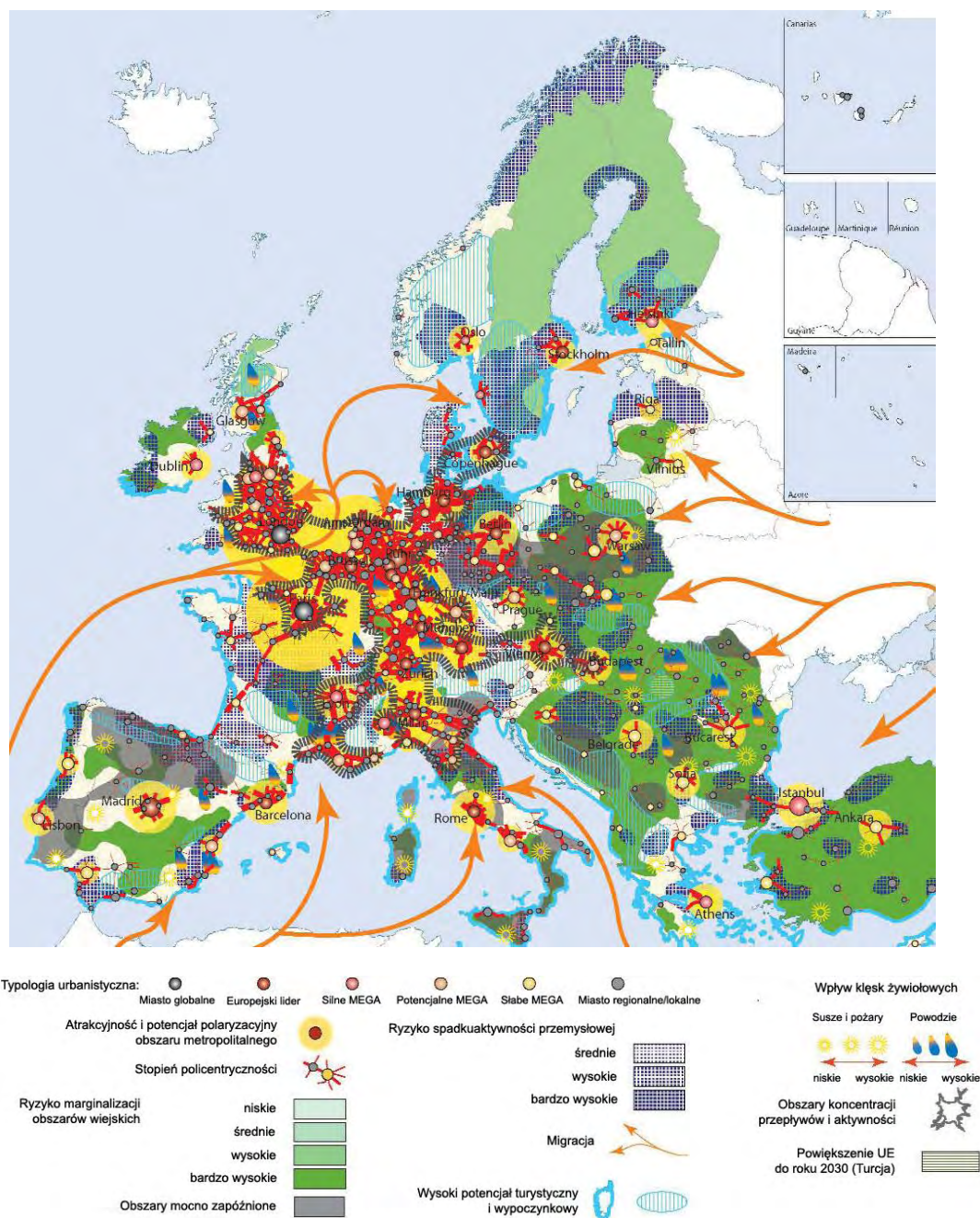
Rycina 91. Scenariusz rozwoju w oparciu o dotychczasowe trendy

Źródło: European Spatial Planning Observation Network (ESPON), 2007, *Scenarios on the territorial future of Europe*, ESPON Programme 3.2, Belgia, s. 32

Po uchwaleniu nowego budżetu Unii Europejskiej na okres programowania 2014-2020, w którym zachowano dotychczasowe środki dla Polski, zmieniając jednak kierunki ich wydatkowania, wydaje się że scenariusz rozwoju oparty o dotychczasowe trendy ma największe szanse realizacji. Zwiększenie szans rozwojowych zarówno całego kraju, jak i Wielkopolski wymaga więc aktywnej własnej polki ukierunkowanej na wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności regionalnej.

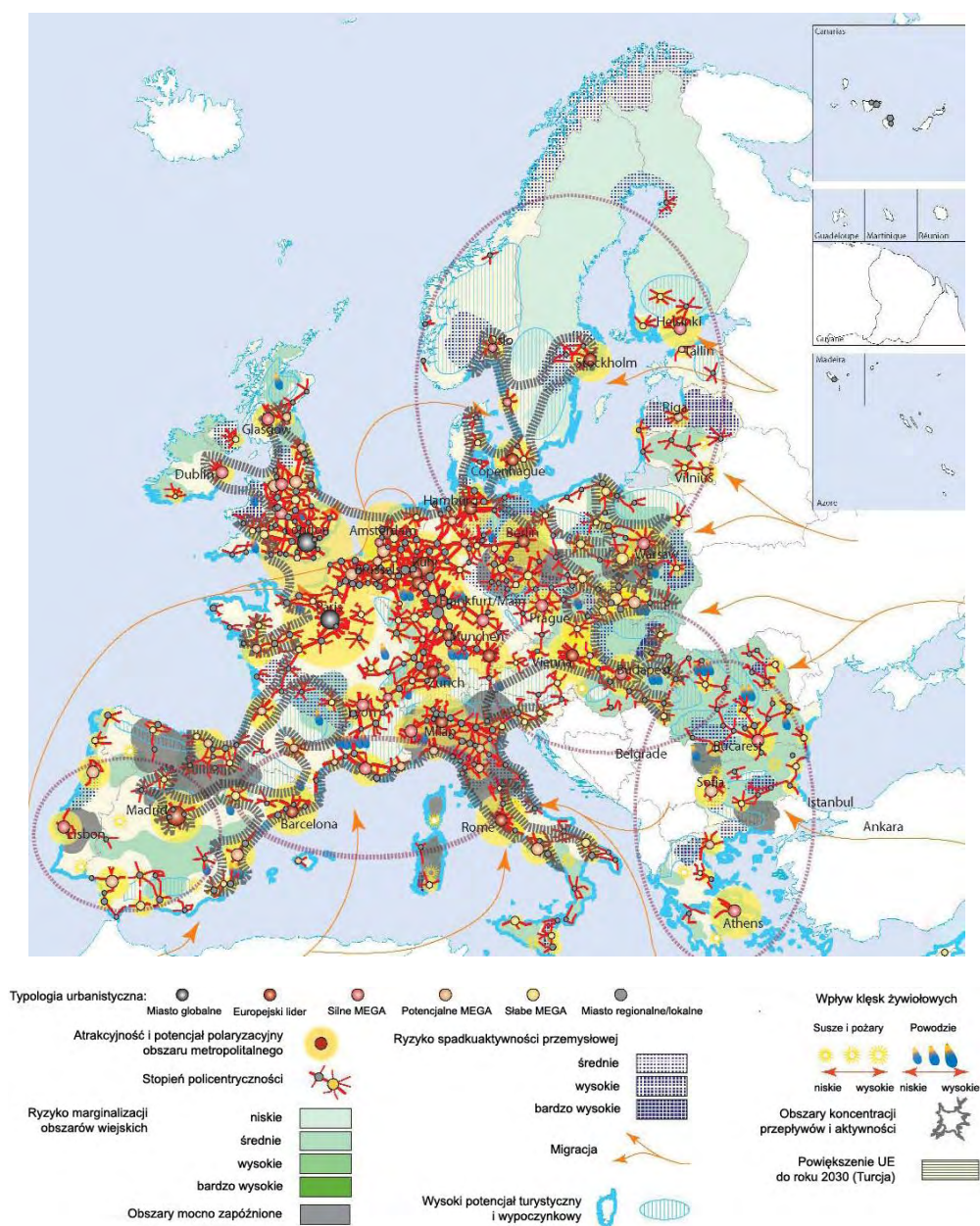
Rycina 92. Scenariusz rozwoju zorientowanego na konkurencyjność

Źródło: European Spatial Planning Observation Network (ESPON), 2007, *Scenarios on the territorial future of Europe*, ESPON Programme 3.2, Belgia, s. 43

Przyszłość Wielkopolski wygląda zdecydowanie najgorzej w scenariuszu zorientowanym na konkurencyjność (Rycina 92), przy założeniu zmniejszenia środków na politykę spójności, a zwiększenia wsparcia dla działalności badawczo-rozwojowej, edukacji, ICT i zewnętrznej dostępności terytorium Europy (ESPON, 2007, s. 35). W takiej sytuacji Poznań nie zmienia znacząco swojej pozycji konkurencyjnej, ale silniejszy staje się wpływ Warszawy. Wielkopolska jest dotknięta problemami związanymi z szybkim starzeniem się ludności i wysokim ryzykiem marginalizacji sektora rolnictwa. Cała północna część województwa jest objęta upadkiem działalności przemysłowej.

Rycina 93. Scenariusz rozwoju zorientowanego na spójność

Źródło: European Spatial Planning Observation Network (ESPON), 2007, *Scenarios on the territorial future of Europe*, ESPON Programme 3.2, Belgia, s. 51

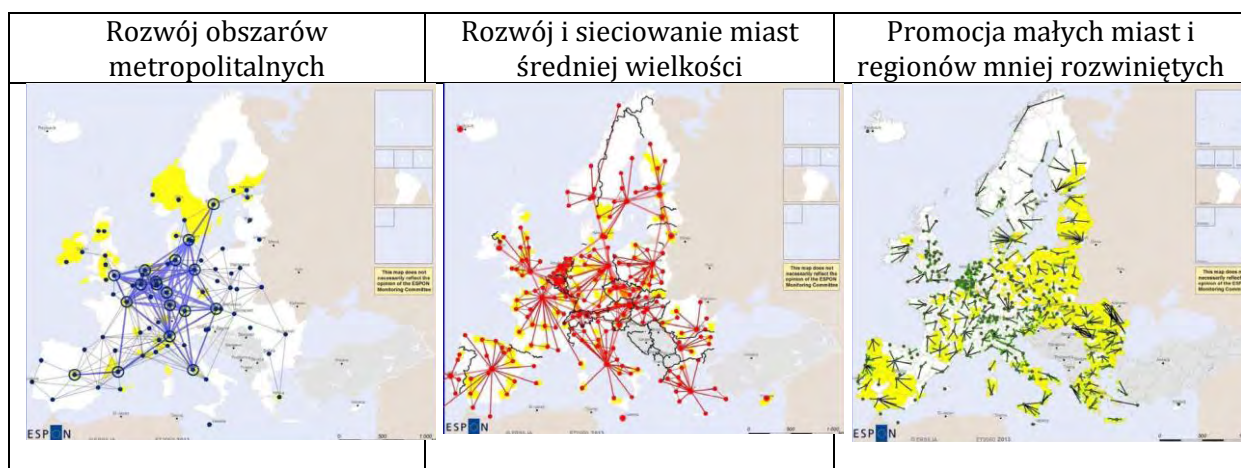
Scenariusz ten pokazuje wciąż dużą zależność regionu od europejskiej polityki spójności, a działania ukierunkowane na zapobieżenie takiemu rozwojowi wydarzeń powinny z jednej strony dążyć do jak najlepszego wykorzystania dotychczas otrzymanych środków i zabezpieczenia jak najdłuższego ich napływu, a z drugiej aktywnie poszukiwać endogenicznych zasobów rozwojowych. Brak aktywnej polityki prorozwojowej może prowadzić do zwiększenia dystansu w stosunku do najbardziej rozwiniętych regionów Europy i skutkować nasileniem problemów społecznych. Taka sytuacja zdecydowanie pogorszy szanse rozwojowe Wielkopolski. Wydaje się, że scenariusz ten nie będzie w najbliższym okresie realizowany, pokazuje jednak zagrożenia płynące z braku wystarczającego endogenicznego potencjału rozwojowego.

Trzeci opracowany scenariusz zakładający intensyfikację polityki spójności w obszarach ekonomicznym, społecznym i przestrzennym jest stosunkowo najkorzystniejszy dla

Wielkopolski, choć wskazuje na występowanie podobnych problemów, co w scenariuszu zorientowanym na konkurencyjność, mają one jedynie mniejsze nasilenie (Rycina 93). Lepsza jest jednak pozycja Poznania jako bieguna wzrostu, nie zmienia on jednak zasadniczo swojej pozycji konkurencyjnej w Polsce. Środkowa Wielkopolska utrzymuje się jednak w europejskim korytarzu wzrostu, co należy traktować jako szansę rozwojową. Region, podobnie jak większość kraju wchodzi także w strefę koncentracji przepływów oraz integracji peryferyjnej, co jest dobrą perspektywą na kolejne lata. Środki przeznaczone obecnie na politykę spójności raczej nie będą wystarczające, aby Wielkopolska mogła wejść na drogę przyspieszonego rozwoju, pokazują jednak korzyści z inwestowania w spójność terytorialną.

Warto podkreślić, że wszystkie trzy scenariusze pokazują w miarę podobną ścieżkę rozwoju Wielkopolski w ciągu najbliższych 15 lat, zmienia się jedynie różnie nasilenie problemów społeczno-ekonomicznych. Zmiana ścieżki rozwoju wymagałaby znaczącej zmiany struktury gospodarczej regionu i przeorientowania podstaw rozwojowych na odpowiednie w gospodarce opartej na wiedzy. Zgodnie z teoriami rozwoju regionalnego łatwiej jest unowocześnić istniejącą strukturę gospodarczą niż całkowicie ją zmienić, należy więc dążyć do rozwijania dziedzin bazujących na dotychczasowych siłach wielkopolskiej gospodarki i wzmocnić je naukowo, technologicznie i organizacyjnie.

Rycina 94. Scenariusze rozwoju Europy w perspektywie do roku 2050

Źródło: ESPON 2014, *Territorial scenarios and vision for Europe. Making Europe open and polycentric*, ESPON ET 2050

Dalszy rozwój wizji terytorialnej przyszłości Europy do roku 2050, który jest obecnie opracowywany (ESPON 2014) opiera się na trzech możliwych modelach rozwoju: promocji i sieciowaniu europejskich obszarów metropolitalnych, rozwoju i sieciowaniu miast średniej wielkości oraz promocji miast małych i regionów mniej rozwiniętych (Rycina 94). Pierwszy z nich jest niekorzystny dla Polski, zakłada bowiem jedynie słabą integrację polskich miast z siecią metropolii europejskich. W scenariuszu drugim wzmacnia się spójność kraju, głównie w oparciu o sieć miast pierwszego i drugiego rzędu, co w przypadku Wielkopolski oznacza wzmocnienie dominacji poznańskiego obszaru metropolitalnego i wolniejszy rozwój reszty regionu. Scenariusz trzeci, koncentrujący się na mniej rozwiniętych regionach jest najkorzystniejszy z punktu widzenia objęcia procesami rozwojowymi największej części terytorium kraju i regionu. Porównując scenariusze można stwierdzić, że z perspektywy rozwoju Wielkopolski, właściwa jest polityka równoważąca rozwój głównego bieguna wzrostu ze wsparciem rozwoju mniejszych ośrodków, które mogą przenosić impulsy rozwojowe na pozostałą część regionu.

6.2. Scenariusze rozwoju Polski

W roku 2009 zakończył się Narodowy Program Foresight, w ramach którego opracowano scenariusze rozwoju Polski do roku 2020. W ramach tego opracowania za czynniki kluczowe dla przyszłości kraju uznano integrację międzynarodową, reformy wewnętrzne, gospodarkę opartą na wiedzy oraz akceptację społeczną. Analizując różne układy tych czynników sformułowano pięć scenariuszy rozwojowych (Narodowy Program Foresight, 2009, s. 34):

- Scenariusz skoku cywilizacyjnego,
- Scenariusz twardych dostosowań,
- Scenariusz twardej modernizacji,
- Scenariusz straconej szansy,
- Scenariusz zapaści.

Najlepszy dla Polski scenariusz skoku cywilizacyjnego uznano za możliwy w sytuacji szybkiego rozwoju gospodarczego, przy założeniu m.in. wysokiej sprawności instytucjonalnej, rozwoju kapitału społecznego i społecznej akceptacji zachodzących zmian. Jednocześnie uznano, że niski kapitał społeczny może stać się największą barierą rozwojową Polski. Realizacja tego scenariusza doprowadzi do rozwoju niektórych gałęzi przemysłu zaawansowanych technologii, nauki, edukacji, usług finansowych i informatycznych, a także energetyki odnawialnej. Nastąpi także szybki rozwój infrastruktury transportowej. Scenariusz skoku cywilizacyjnego opiera się na szybkiej zmianie struktury gospodarczej kraju. Brak jego realizacji prowadzi do pogorszenia perspektyw rozwojowych Polski, zgodnie z kolejnymi scenariuszami. Jest to opcja optymistyczna, pokazująca jednak najważniejsze czynniki, które wpłyną na konkurencyjność całego kraju, w tym poszczególnych regionów.

Narodowy program Foresight nie odnosi się bezpośrednio do konkretnych województw, wymienia jednak czynniki istotne z punktu widzenia rozwoju regionalnego. Na poziomie regionalnym za szczególnie istotne i leżące w obszarze wpływu władz regionalnych należy uznać dwa z czterech czynników kluczowych dla przyszłości kraju: gospodarkę opartą na wiedzy oraz akceptację społeczną. Raport wymienia jednak wiele innych szans i wyzwań na poziomie regionalnym, do których należą m.in.:

- W sferze gospodarczej: realizacja Regionalnych Strategii Innowacji, rozwój agroturystyki i regionalnych produktów rolnych, innowacyjność na poziomie lokalnym i regionalnym,
- W sferze przestrzennej: równomierny dostęp do usług publicznych, rozwój regionalnych portów lotniczych, rozbudowa regionalnej infrastruktury technicznej, w tym energetycznej i transportowej, a także telekomunikacyjnej i informatycznej, racjonalne korzystanie z zasobów środowiska,
- W sferze społecznej: wzmocnienie więzi społecznych, tolerancja i kultywowanie kultury regionalnej, rozwój społeczeństwa obywatelskiego,
- W sferze zarządzania regionem: skuteczna polityka rozwoju regionalnego, współpraca międzyregionalna.

Wymienione czynniki potwierdzają wnioski z diagnozy dokonanej w rozdziałach 1-5 oraz identyfikację kluczowych problemów rozwojowych. Uwzględnienie ich wpływu na

konkurencyjność i innowacyjność gospodarki Wielkopolski może podnieść skuteczność prowadzonej polityki innowacyjnej. Jednocześnie, polityka innowacyjna regionu powinna kłaść szczególny nacisk na rozwój gospodarki opartej na wiedzy oraz wzmacnianie akceptacji społecznej dla tego kierunku rozwoju. Brak uwzględnienia czynnika budowy świadomości dotyczącej konieczności zmian społeczno-gospodarczych może zablokować wysiłki prorozwojowe podejmowane przez władze regionalne.

6.3. Scenariusze rozwoju Wielkopolski

Analiza scenariuszy rozwoju Wielkopolski przeprowadzona w 2008 roku przez Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu wskazała na dziedziny o szczególnie ważne dla rozwoju Wielkopolski w przyszłości. Należą do nich (Beim M., Modrzewski B., Radzimski A., 2008, s. 3):

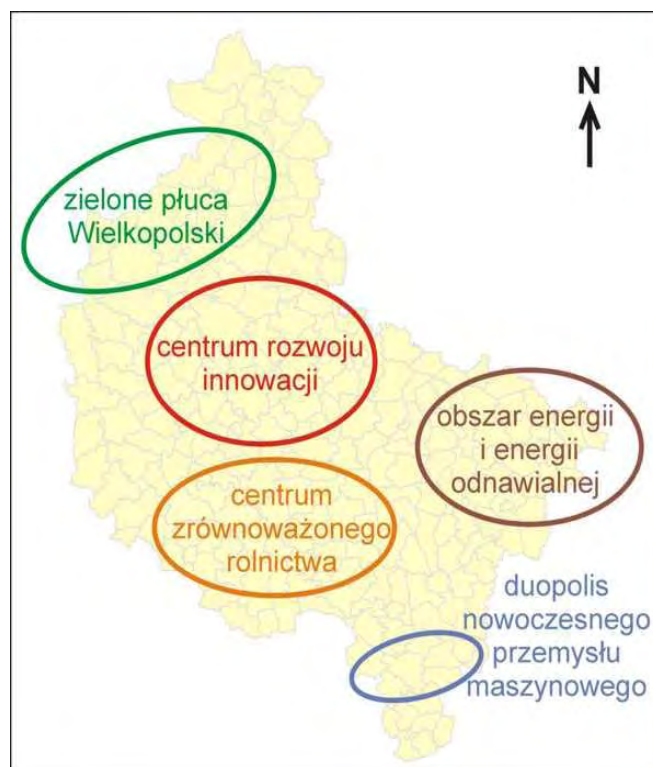
- Proces starzenia się ludności,
- Rozwój miast,
- Rozwój infrastruktury transportowej i teleinformatycznej,
- Rozwój gospodarczy w oparciu o innowacje,
- Kultura i kapitał społeczny,
- Czynniki instytucjonalne.

Wymienione dziedziny w dużej mierze pokrywają się z problemami kluczowymi zidentyfikowanymi w niniejszej diagnozie. Na podstawie obserwacji zmian zachodzących w latach 1996-2006 stworzono scenariusze rozwojowe do roku 2020 i 2050.

Wśród najważniejszych przyszłych wyzwań wymieniono ograniczenie negatywnych zmian struktury demograficznej oraz przygotowanie Wielkopolski do funkcjonowania w sytuacji rozwoju „srebrnej gospodarki” (*silver economy* – gospodarka z dużym udziałem osób starszych). Inne dziedziny to rozwój gospodarczy oparty na innowacjach i rozwój innowacyjnych dziedzin gospodarki – szczególnie sektora ICT oraz biotechnologii. Szczególnie ta ostatnia dziedzina stanowi niewykorzystany potencjał regionu. Inne wyzwania obejmują rozwój infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej pozwalający ograniczyć polaryzację rozwoju regionu. Jednocześnie ważny jest rozwój Poznania jako miasta o funkcjach metropolitalnych, indukującego rozwój całego regionu. W obliczu zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego, istotną branżą powinna stać się energetyka odnawialna, której potencjał rozwojowy jest w znacznej mierze niewykorzystany. W dziedzinie kapitału społecznego do kluczowych czynników zaliczono zdolność do współpracy i samoorganizacji.

Na Rycinie 95 pokazano możliwe specjalizacje subregionalne, które mogą się rozwinąć w oparciu o istniejący potencjał gospodarczy. Podregion poznański określono jako rzeczywiste centrum innowacyjne w regionie, będące jego siłą napędową. Podregion koniński, oprócz produkcji energii tradycyjnej, mógłby rozwijać branże energetyki odnawialnej. Północno-wschodnią część Wielkopolski, w tym część podregionu pilskiego, nazwano „zielonymi płucami” regionu, co może stanowić przesłankę do rozwoju branży turystycznej. Podregion kaliski jest obszarem rozwoju przemysłu maszynowego, który będzie siłą napędową aglomeracji kalisko-ostrowskiej. Wreszcie, podregion leszczyński to obszar rozwoju rolnictwa, gdzie można poszukiwać innowacji w sektorach tradycyjnych.

Rycina 95. Potencjalne centra rozwoju gospodarczego regionu

Źródło: Ratajczak W. i in., 2008, *Scenariusze rozwoju Wielkopolski 2020 i 2050*, prezentacja na konferencji *Problematyka przyszłości regionów: w poszukiwaniu nowego paradygmatu*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

Wymienione przez autorów cytowanej publikacji obszary rozwoju subregionów powinny być rozważone w przypadku kształtowania polityki innowacyjnej. Powinna ona wspierać rozwój specjalizacji subregionalnych i dążyć do wzmocnienia innowacyjności wymienionych dziedzin gospodarki. Nowe trendy w polityce innowacyjnej, w tym szczególnie rozwój innowacji w sektorach tradycyjnych mogą stać się szczególnie silnymi motorami rozwoju. Rozwój subregionów w oparciu o własne specjalizacje gospodarcze powinien także być czynnikiem prowadzącym do wyrównywania zróżnicowań wewnątrzregionalnych.

W roku 2011, w ramach projektu *Foresight społeczny dla Wielkopolski* realizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego opracowano trzy scenariusze rozwoju społecznego regionu, w oparciu o analizę kilku obszarów badawczych: kapitał społeczny, tożsamość regionalna, postawa wobec nowych i nowego, przywództwo regionalne oraz konkurencyjna współpraca (UMWW 2011). Z wykorzystaniem metody Delphi panel ekspertów zidentyfikował istotne czynniki przyszłego rozwoju Wielkopolski. Należą do nich:

- Rozwój społeczeństwa obywatelskiego
- Otwartość i skłonność do współpracy
- Otwartość na nowych i nowe, w tym rozwój edukacji opartej na innowacyjności
- Rozwój i wykorzystanie nowoczesnych technologii komunikacyjnych
- Stabilność społeczna i pragmatyzm myślenia i działania

Czynniki te posłużyły do opracowania trzech scenariuszy rozwoju Wielkopolski zatytułowanych „dynamiczny rozwój”, „rozwój wyspowy” i „trudny rozwój w warunkach

zagrożenia stagnacją”. Pierwszy z nich zakłada korzystne warunki zewnętrzne i postępujący rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, w tym więzi społecznych i tożsamości regionalnej. Pod względem gospodarczym założono zmianę struktury gospodarczej regionu w kierunku wyższej innowacyjności. Instytucjonalnie jest to scenariusz aktywnego przywództwa realizującego szeroką politykę rozwojową. Scenariusz ten mocno wpisuje się w przyjętą koncepcję polityki innowacyjnej regionu.

Scenariusz rozwoju wyspowego zakłada rozwój głównie Poznania i niektórych mniejszych ośrodków, przy stosunkowo słabym przywództwie. W głównych ośrodkach rozwój dynamizuje się, a poza nimi wzrasta rozwarstwienie społeczne, co źle wpływa przede wszystkim na rozwój kapitału społecznego, a kapitał ludzki koncentruje się w głównych ośrodkach. W scenariuszu trzecim założono trudne warunki gospodarcze, które powinny być przezwyciężone aktywną polityką społeczną. Aby osiągnąć pożądaną scenariusz pierwszy wymagana jest aktywna polityka rozwojowa ukierunkowana na wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i kapitału społecznego oraz wzrost zaufania społecznego na poziomie regionalnym i lokalnym.

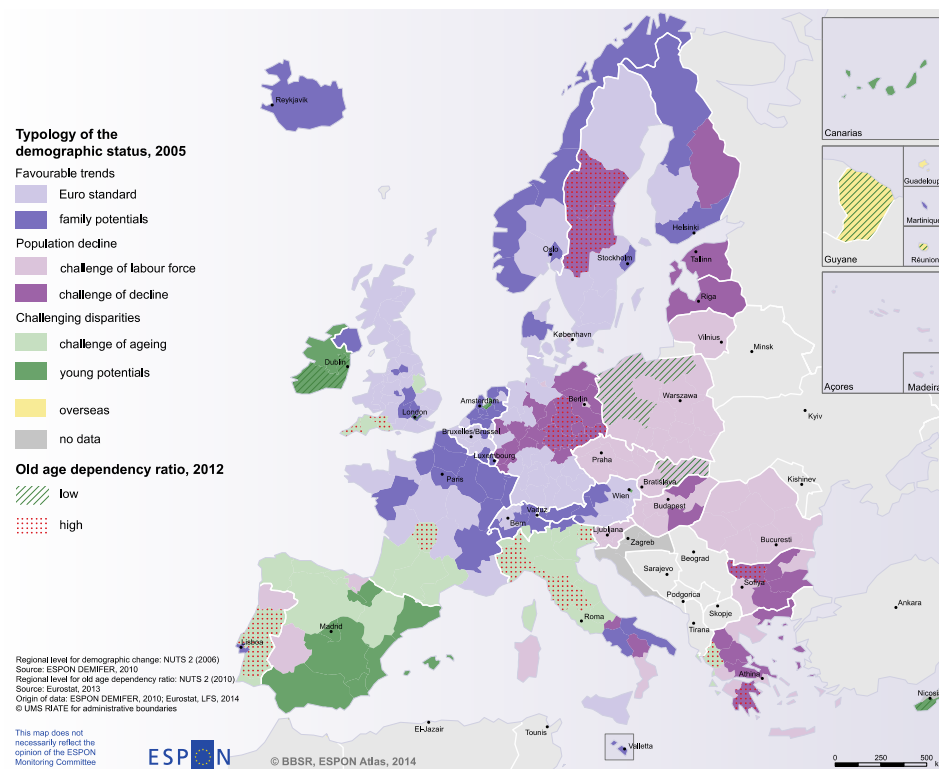
6.4. Kluczowe przyszłe wyzwania dla Wielkopolski

Porównanie sytuacji Wielkopolski z innymi regionami w ujęciu międzynarodowym w kontekście tzw. wielkich wyzwań społecznych wraz z analizą możliwych scenariuszy rozwojowych pozwala na identyfikację istotnych trendów rozwojowych dla regionu. Sytuację Wielkopolski w kontekście wielkich wyzwań społecznych przedstawiono w dalszej części rozdziału na podstawie dostępnych danych. Do wyzwań tych należą:

- starzenie się społeczeństwa
- mobilność
- zmiana klimatu
- zdrowie publiczne i pandemie
- bezpieczeństwo
- zmniejszające się zasoby energii, wody i żywności
- bezpieczeństwo energetyczne i energia odnawialna

Pod względem starzenia się społeczeństwa, większa część Wielkopolski ma niski wskaźnik obciążenia demograficznego (Rycina 96). Zmniejszająca się populacja Polski może natomiast stanowić wyzwanie w kontekście rozwoju rynku pracy, zwłaszcza że wskaźnik zatrudnienia osób starszych jest niski. Prognozy demograficzne wskazują na wystąpienie realnego zagrożenia demograficznego w Wielkopolsce dopiero około roku 2050, tym niemniej można już zaobserwować pierwsze negatywne zmiany takie jak ujemne saldo migracji zagranicznych czy zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym, a zwiększanie w wieku poprodukcyjnym. W momencie dokonywania niniejszej analizy ogólna liczba mieszkańców regionu powoli wzrastała.

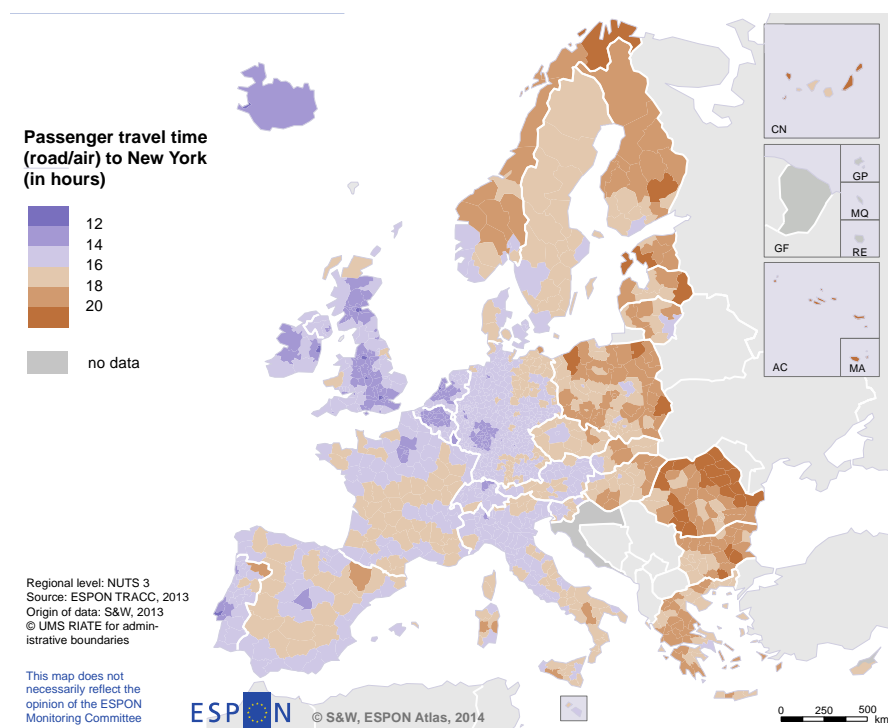
Rycina 96. Starzenie się społeczeństwa

Źródło: ESPON 2014, *Atlas ESPON. Mapping European territorial structures and dynamics*, ESPON

Jeśli chodzi o wyzwanie związane z mobilnością, należy wziąć pod uwagę czynniki takie jak dostępność, rozwój sieci transportowych i lotniczych oraz dostępność cyfrowa mierzona dostępnością do Internetu szerokopasmowego. Dostępność transportowa wskazuje na możliwości podróży różnymi środkami transportu pod kątem czasu przejazdu. Dostępność Wielkopolski w porównaniu do innych regionów europejskich jest bardzo niska, choć nieco wyższa wzdłuż trasy przebiegu autostrady A2 (Rycina 97). Pod względem ogólnej, globalnej dostępności Wielkopolska została zakwalifikowana jako region słabo rozwinięty, przy czym nisko oceniono dostępność wszystkim rodzajami transportu oraz dostępność do usług publicznych takich jak najbliższy szpital. Wyższa jest natomiast dostępność do funkcji miejskich (ESPON 2014). Dostępność cyfrowa, tak jak to analizowano w poprzednich rozdziałach, rosła w ostatnich latach i jest średnia, choć nadal niezbyt wysoka w ujęciu międzynarodowym, a ponad 30% osób deklaruje, że nigdy nie używało komputera. Ogółem, Wielkopolska została określona jako region peryferyjny o słabej dostępności. Rozwój sieci transportowych, w tym drogowych kolejowych i lotniczych powinny być ważnymi priorytetami rozwoju regionu, z uwzględnieniem bezpieczeństwa, rozwoju inteligentnych sieci transportowych i zmniejszania zużycia paliwa.

Rycina 97. Mobilność - średni czas podróży do Nowego Jorku

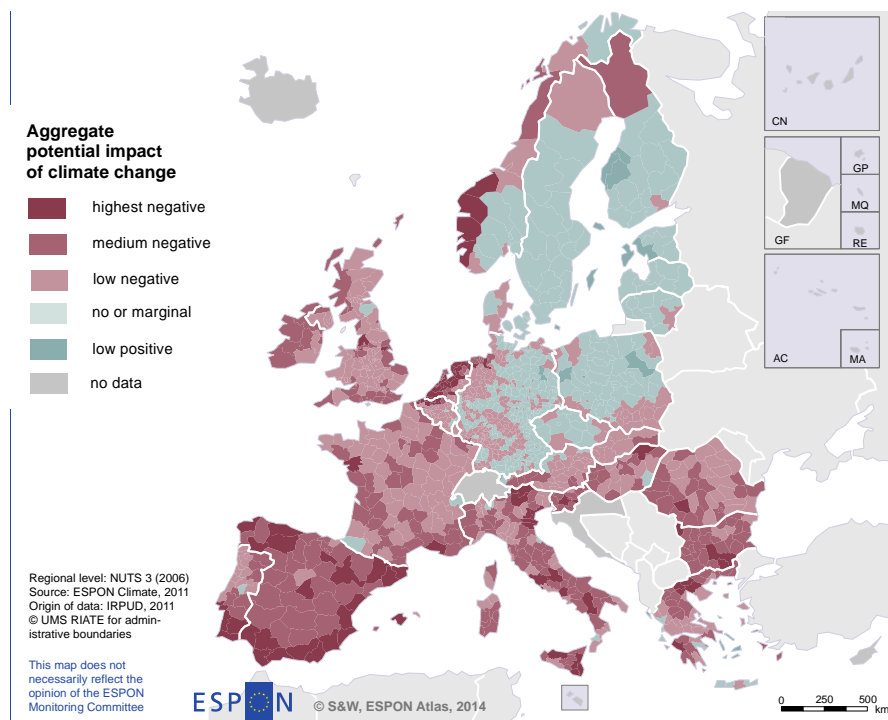

Źródło: ESPON 2014, *Atlas ESPON. Mapping European territorial structures and dynamics*, ESPON

Pod względem zmiany klimatu, Wielkopolska znajduje się w strefie zagrożenia powodziowego, ogólny wpływ zachodzących zmian klimatycznych na sytuację regionu uznano jednak za pozytywny (Rycina 98). Poziom adaptacyjności do zmian klimatu został określony jako średni w centrum regionu i niski na jego pozostałym obszarze natomiast podatność na zmiany uznano za niską (ESPON 2014). W obszarze tzw. zielonej gospodarki sytuacja Wielkopolski jest jednak niezadowolająca. W regionie rejestruje się niewiele patentów o znaczeniu dla środowiska, słabo rozwinięte jest też rolnictwo organiczne i recykling. Ogólne wyniki województwa w obszarze zielonej gospodarki zostały zaliczone do najniższych w Europie.

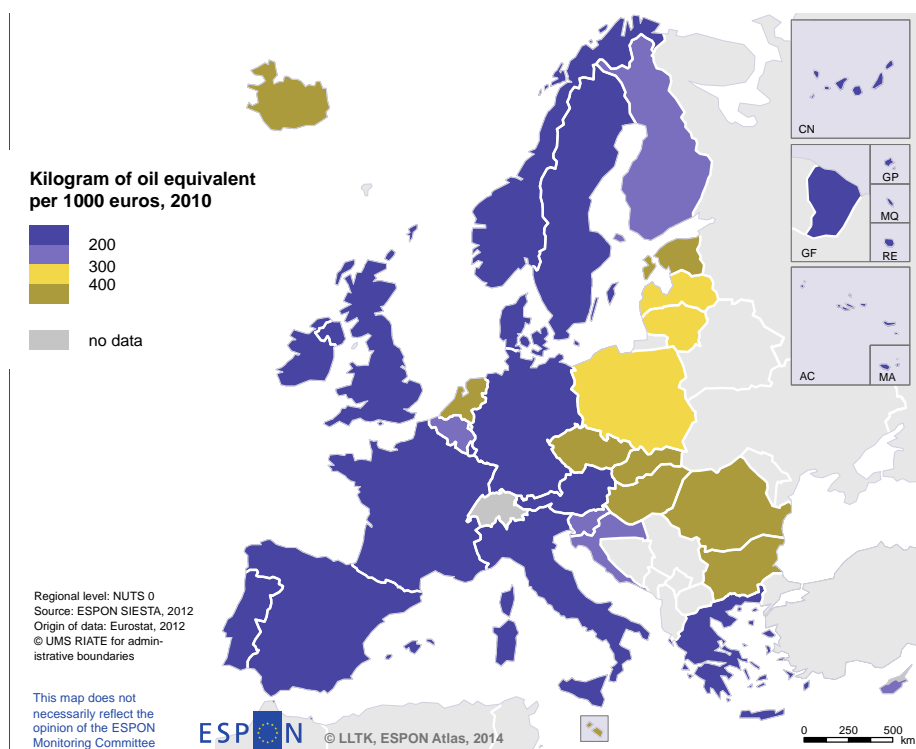
Jeśli chodzi o zużycie energii, Wielkopolska zalicza się do regionów o dość wysokim zużyciu na tle Europy (Rycina 99), a emisje gazów cieplarnianych przekraczają limity przyjęte w strategii Europa 2020. W regionie widoczny jest potencjał rozwoju energetyki wiatrowej, obecnie nie jest on jednak jeszcze na wysokim poziomie. Potencjał w zakresie odnawialnym oceniono natomiast jako niski (ESPON 2014). Głównym wyzwaniem dla regionu jest w tym obszarze stworzenie zrównoważonej infrastruktury energetycznej uwzględniającej zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii i zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego.

Rycina 98. Zagregowane potencjalne oddziaływanie zmian klimatycznych

Źródło: ESPON 2014, *Atlas ESPON. Mapping European territorial structures and dynamics*, ESPON

Rycina 99. Zużycie energii w gospodarce

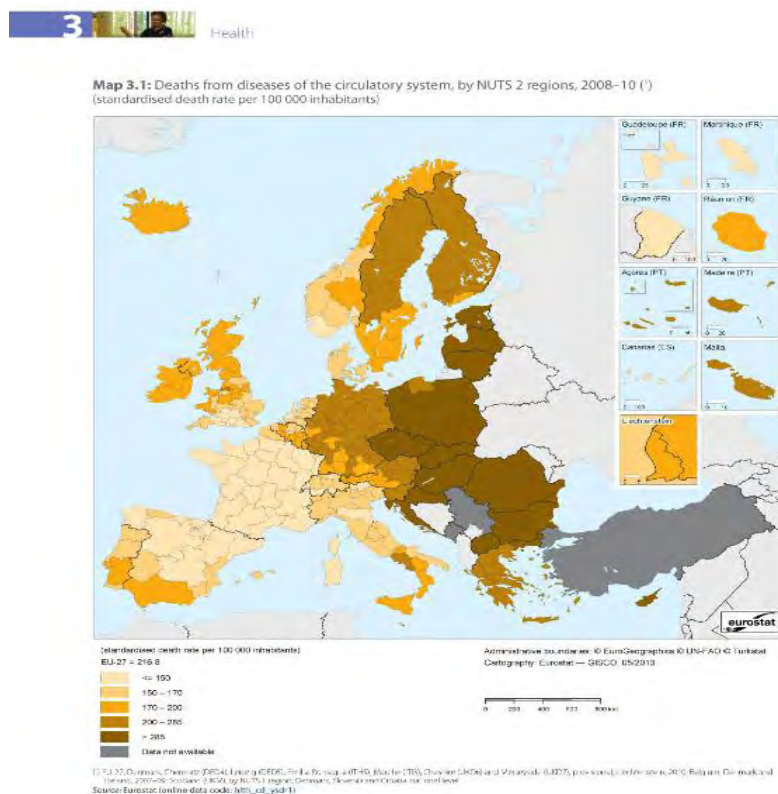

Źródło: ESPON 2014, *Atlas ESPON. Mapping European territorial structures and dynamics*, ESPON

Zgodnie z badaniami Eurostatu (Eurostat 2014) do najpoważniejszych zagrożeń zdrowotnych w Polsce i Wielkopolsce należą choroby układu krążenia (Rycina 100), dość

wysoki jest też wskaźnik zgonów mężczyzn z powodu raka prostaty. Znacznie mniejszym problemem są natomiast choroby układu oddechowego i rak piersi u kobiet. Poziom rozwoju infrastruktury zdrowotnej oceniono jako niski. Słaba jest dostępność łóżek szpitalnych i personelu służby zdrowia, zwłaszcza lekarzy.

Rycina 100. Śmierci z powodu chorób układu krążenia

Źródło: EUROSTAT 2014, *European Regional Yearbook 2014*, Komisja Europejska

Wielkie wyzwania społeczne powinny stanowić impuls do generowania innowacji w oparciu o rzeczywiste potrzeby społeczno-gospodarcze, a innowacje te powinny być wspierane przez politykę innowacyjną regionu. W tabeli 12 przedstawiono podsumowanie najważniejszych trendów rozwojowych wynikających z dostępnych opracowań, wraz z kierunkami działań pozwalającymi wzmocnić ich pozytywny wpływ na rozwój regionu lub zneutralizować wpływ negatywny.

Tabela 12. Najważniejsze trendy rozwojowe w kontekście przyszłości Wielkopolski

Lp.	Trendy rozwojowe	Możliwe kierunki działań	Perspektywa do roku
Przestrzenne i środowiskowe			
1.	Integracja europejska	Maksymalne wykorzystanie szans wynikających z integracji europejskiej, w tym w szczególności środków europejskiej polityki spójności. Inwestycje pozyskanych środków w zasoby stanowiące trwałe podstawy rozwoju regionu.	Szczególnie ważne w nowym okresie programowania 2014-2020
2.	Polaryzacja	Aktywne przeciwdziałanie marginalizacji Poznania i	Intensywne działania w

	przestrzeni europejskiej	Wielkopolski w europejskiej sieci osadniczej, rozwój międzynarodowych powiązań infrastrukturalnych, gospodarczych i społecznych.	perspektywie średniookresowej do roku 2020/30 oraz stabilne działania długookresowe do roku 2050
3.	Rozwój miast	Wsparcie rozwoju funkcji metropolitalnych Poznania i dyfuzji generowanych przez miasto impulsów rozwojowych, szczególnie za pomocą wysokiej jakości infrastruktury transportowej. Rozwój ośrodków subregionalnych, tak aby generowały silny pozytywny wpływ na otaczające obszary.	Stworzenie warunków do rozwoju do roku 2030, w dalszej perspektywie utrzymywanie funkcji miejskich i metropolitalnych
4.	Zmiany klimatu	Skuteczna polityka antykryzysowa, w tym przeciwdziałanie skutkom katastrof naturalnych. Poprawa efektywności energetycznej gospodarki i infrastruktury.	Najważniejsze działania w perspektywie średniookresowej, do roku 2020. Efektywność energetyczna do roku 2030. W kolejnych latach działania dostosowane do pojawiających się nowych trendów.
5.	Rozwój nowoczesnej infrastruktury	Rozwój infrastruktury transportowej w dwóch kierunkach: połączeń międzynarodowych wspierających poprawę dostępności zewnętrznej oraz wewnątrzregionalnych stymulujących endogeniczny rozwój regionu.	Działania w perspektywie średniookresowej do roku 2020, w perspektywie długookresowej utrzymywanie wysokiej jakości połączeń.
Społeczne			
6.	Starzenie się społeczeństwa	Polityka prorodzinna oraz aktywizacja osób w wieku poprodukcyjnym na rynku pracy. Innowacje w dziedzinie opieki zdrowotnej oraz kształcenia ustawicznego. Opracowanie scenariuszy działania w sytuacji silnego obciążenia demograficznego.	W perspektywie średniookresowej przygotowanie rozwiązań i modeli działania, postępowanie zapobiegawcze. Wdrożenie rozwiązań do roku 2050, kiedy wystąpi realne zagrożenie demograficzne.
7.	Migracje	Dążenie do dodatniego salda migracji w regionie dzięki stałemu zwiększaniu atrakcyjności Wielkopolski jako miejsca do życia i pracy. Przyciąganie wysokiej jakości kapitału społecznego.	Zadanie stałe, szczególnie ważne w perspektywie długookresowej.
8.	Rozwój kapitału społecznego	Wzmacnianie tolerancji, otwartości i akceptacji zmian oraz kształtowanie postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i kreatywnych. Dialog społeczny i budowa zaufania społecznego. Innowacje w edukacji na każdym poziomie kształcenia. Rozwój społeczeństwa informacyjnego.	Zadanie stałe, szczególnie intensywne działania do roku 2020/2030, w długiej perspektywie wejście do katalogu zadań rutynowych.
Gospodarcze			
9.	Rozwój gospodarki opartej na wiedzy	Stworzenie warunków do rozwoju zaawansowanych usług i produkcji przemysłowej. Podniesienie innowacyjności branż tradycyjnie obecnych w gospodarce regionu. Wzrost innowacyjności przedsiębiorstw oraz rozwój powiązań nauka-gospodarka.	Intensywne działania do roku 2020/2030 – wygenerowanie pierwszych znaczących zmian. Dalsze działania na bazie obserwacji zmieniających się trendów.
10.	Zmiana struktury gospodarczej	Zwiększenie udziału usług oraz działalności przemysłowej zaawansowanej technologicznie w strukturze gospodarki. Rozwój specjalizacji regionalnej w branżach związanych z gospodarką opartą na wiedzy.	Do roku 2030 pierwsze znaczące zmiany specjalizacji gospodarczej i struktury gospodarczej. Działania kontynuowane długookresowo i dostosowywane do zmieniających się trendów.
11.	Utrzymanie wzrostu PKB	Stwarzanie warunków dla rozwoju istniejących przedsiębiorstw oraz ich przechodzenia na innowacyjne modele biznesowe i do działalności wysokomarżowej. Wsparcie powstawania nowych przedsiębiorstw, szczególnie tych o wysokim potencjale innowacyjnym.	Szczególnie intensywne działania do roku 2020, stanowiące podstawę do przejścia do gospodarki opartej na wiedzy i zmiany struktury gospodarczej.
12.	Wzrost cen energii	Dążenie do bezpieczeństwa energetycznego regionu: rozwój energetyki odnawialnej i zmniejszenie zużycia energii.	Działania w perspektywie średniookresowej do roku 2020/2030. W długiej perspektywie działania na bazie obserwacji zmieniających się trendów.

Instytucjonalne			
13.	Rozwój instytucjonalny	Podniesienie sprawności instytucjonalnej oraz innowacyjności sektora publicznego.	Działania szczególnie intensywne do roku 2020, dalej stały rozwój i poprawa jakości
14.	Skuteczna polityka regionalna i innowacyjna	Spójna i konsekwentnie wdrażana polityka prorozwojowa oparta na mierzeniu efektów prowadzonych działań i ich wpływu na rozwój regionu oraz przewidywaniu przyszłych trendów.	Działanie szczególnie ważne do roku 2020 – stworzenie podstaw przyszłego działania. Dalszy rozwój w perspektywie długookresowej.

Źródło: Opracowanie własne

Przyszły trwały rozwój społeczno-gospodarczy będzie możliwy jedynie w przypadku wykorzystania szans rozwojowych i aktywnej neutralizacji skutków negatywnych trendów. Narzędziem, za pomocą którego władze regionalne mogą wpływać na pozycję konkurencyjną Wielkopolski jest aktywna polityka prorozwojowa, w tym polityka innowacyjna. Konsekwentna i skuteczna realizacja najważniejszych priorytetów rozwojowych ma szansę nie tylko utrzymać obecny poziom wzrostu, ale go zwiększyć. Bierność lub podejmowanie fragmentarycznych i wybiórczych działań, przy silnej konkurencji regionalnej w całej Europie może, z czasem doprowadzić do marginalizacji regionu oraz nasilenia problemów społecznych i gospodarczych. Zmiany trendów światowych, europejskich, krajowych i regionalnych powinny być na bieżąco monitorowane i badane, a wszelkie prowadzone działania dostosowywane do zachodzących zmian.

Literatura

1. Beim M., Modrzewski B., Radzimski A., 2008, *Wielkopolska – doświadczenia i perspektywy XXI wieku*, w: Jakubowska P., Kukliński A., Żuber P., 2008, *Problematyka przyszłości regionów. W poszukiwaniu nowego paradygmatu*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa
2. Herbst M., 2008, *Wzrost gospodarczy w polskich regionach 2006-2015*, Zespół doradców strategicznych Prezesa Rady Ministrów
3. ESPON 2014, *Atlas ESPON. Mapping European territorial structures and dynamics*, ESPON
4. ESPON 2014, *Territorial scenarios and vision for Europe. Making Europe open and polycentric*, ESPON ET 2050
5. European Spatial Planning Observation Network (ESPON), 2007, *Scenarios on the territorial future of Europe*, ESPON Programme 3.2, Belgia
6. EUROSTAT 2014, *European Regional Yearbook 2014*, Komisja Europejska
7. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2008, *Przegląd regionalny nr 2. Doświadczenia i szanse regionów*, Warszawa
8. Narodowy Program Foresight, 2009, *Wyniki Narodowego Programu Foresight. Polska 2020*, Warszawa
9. Ratajczak W. i in., 2008, *Scenariusze rozwoju Wielkopolski 2020 i 2050*, prezentacja na konferencji *Problematyka przyszłości regionów: w poszukiwaniu nowego paradygmatu*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
10. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, 2011, *Foresight społeczny dla Wielkopolski*, Poznań
11. Wojtasiewicz L., 2000, *Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego*, Studia Regionalne i Lokalne nr 3 (3)/2000, s. 59-75

7. Analiza SWOT

Ze względu na ograniczoną użyteczność analizy SWOT jako narzędzia określania pozycji strategicznej, przyjęto podejście uwzględniające analizę SWOT w powiązaniu z analizą kluczowych problemów i wyzwań oraz kluczowych czynników sukcesu. Dokonano ponadto hierarchizacji, ważenia i skalowania czynników, starając się wyjść poza ograniczenia samej metody i nadać jej walor poznawczy. W kontekście ograniczeń, warto podkreślić także, że podejście stosowane w metodzie SWOT zapożyczone jest z biznesu, gdzie zakłada się mniejszą otwartość i przenikanie się podsystemu, jakim jest przedsiębiorstwo, niż ma to miejsce w przypadku regionu. Nie uwzględnia się tutaj także wpływu sąsiednich regionów, które silnie mogą oddziaływać na dynamikę i kierunek zmian w regionie. Analizy SWOT dla każdego z podsystemów wraz z analizą problemów kluczowych umieszczono na końcu każdego rozdziału. Poniżej umieszczono tabelę zbiorczą dla wszystkich podsystemów.

7.1. Podsumowanie analizy SWOT dla całego regionu

Ogólny poziom innowacyjności i konkurencyjności regionu	
Silne	Słabe
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zasoby ludzkie, szczególnie w podregionie poznańskim 2. Atrakcyjność inwestycyjna regionu 3. Wysoka atrakcyjność podregionu poznańskiego dla działalności przemysłowej, usługowej i zaawansowanej technologicznie. 4. Dobra dostępność transportowa regionu 5. Rozwinięta infrastruktura gospodarcza, szczególnie w podregionie poznańskim 6. Wysoki poziom aktywności gospodarczej 7. Aktywność wobec inwestorów 8. Wysoka atrakcyjność podregionu konińskiego dla działalności zaawansowanej technologicznie 9. Wyższy niż średnia krajowa i europejska udział obrotów przedsiębiorstw z tytułu produktów innowacyjnych 10. Stosunkowa koncentracja kadry badawczo-rozwojowej w regionie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski poziom rozwoju infrastruktury społecznej we wszystkich podregionach oprócz poznańskiego 2. Słabo rozwinięty rynek zbytu 3. Niskie dochody gospodarstw domowych 4. Niewystarczająca liczba miejsc pracy o wysokiej wartości dodanej 5. Niski poziom innowacyjności regionu na tle europejskim i krajowym 6. Niska innowacyjność przedsiębiorstw, szczególnie w zakresie innowacji produktowych 7. Duże zróżnicowanie wewnątrzregionalne 8. Niska atrakcyjność inwestycyjna podregionów kaliskiego, pilskiego i leszczyńskiego 9. Wysokie koszty pracy w podregionie poznańskim 10. Tradycyjna struktura gospodarki 11. Niska międzynarodowa konkurencyjność regionu
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawiające się wyniki gospodarcze Polski 2. Stabilna polityka gospodarcza 3. Nacisk na podnoszenie innowacyjności w polityce krajowej 4. Aktywna polityka inwestycyjna w kraju 5. Silny system edukacji w Polsce 6. Duży rynek wewnętrzny w kraju 7. Dostępność znaczących środków europejskich na pobudzenie innowacyjności i działalności badawczo-rozwojowej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska innowacyjność i konkurencyjność całego kraju 2. Skomplikowany system prawny i administracyjny zniechęcający inwestorów 3. Bardzo niska zdolność technologiczna kraju 4. Niski poziom zaawansowania biznesowego polskich przedsiębiorstw, w tym słaba współpraca w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej 5. Ukierunkowanie środków zewnętrznych na innowacyjność na kwestie nie w pełni odpowiadające potrzebom przedsiębiorstw
Zarządzanie regionem	
Silne	Słabe
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dość wysoki poziom zatrudnienia w administracji samorządowej pozwalający na skuteczne realizowanie zadań 2. Wysoka wartość całkowita projektów finansowanych z Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności w latach 2007-2013 3. Aktywność i zainteresowanie władz regionu podejmowaniem działań proinnowacyjnych 4. Samorządy lokalne w regionie o wysokiej frekwencji w wyborach samorządowych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska ocena jakości zarządzania w regionie w porównaniu z regionami europejskimi 2. Niski poziom wydatków na administrację publiczną, co może skutkować obniżeniem jej efektywności 3. Przeciętny poziom rozwoju instytucjonalnego administracji samorządowej na poziomie lokalnym, w tym słabości w zakresie zarządzania strategicznego i wspierania rozwoju gospodarczego 4. Niewystarczający poziom informatyzacji administracji publicznej 5. Przeciętny poziom zaufania społecznego mierzonego frekwencją w wyborach samorządowych 6. Dość niski poziom dochodów i wydatków jst w przeliczeniu na 1 mieszkańca 7. Niski poziom pozyskanych środków zewnętrznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca 8. Brak systemowego wdrażania strategii innowacji, rozproszenie i atomizacja podejmowanych działań
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa dobrej opinii o regionie w oparciu o wysoką sprawność funkcjonowania administracji publicznej i sektora publicznego. 2. Środki z Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności możliwe do wykorzystania w nowym okresie programowania 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska ocena jakości zarządzania publicznego w Polsce przez organizacje międzynarodowe skutkująca pogarszaniem wizerunku regionu 2. Wyższy poziom rozwoju instytucjonalnego innych rozwiniętych regionów w Polsce
Podsystem gospodarczy	

Silne	Słabe
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża liczba podmiotów gospodarczych 2. Wysoka dynamika przyrostu podmiotów gospodarczych 3. Wysoki poziom PKB 4. Wysoki poziom eksportu 5. Atrakcyjność dla inwestycji zagranicznych 6. Dobra lokalizacja geograficzna 7. Stosunkowo wysoki udział nakładów na działalność innowacyjną w porównaniu z innymi regionami 8. Wysoki udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w porównaniu z innymi regionami 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw 2. Niski poziom współpracy przedsiębiorstw w zakresie działalności innowacyjnej 3. Tradycyjna struktura gospodarki 4. Brak kompetencji przedsiębiorstw w zakresie zarządzania procesem innowacyjnym 5. Pasywne podejście do innowacji – konsumpcja innowacji 6. Niewystarczający poziom informatyzacji przedsiębiorstw 7. Niski poziom zaufania i kultury wzajemności pomiędzy przedsiębiorstwami 8. Orientacja przedsiębiorstw (w szczególności MŚP) na przetrwanie, a nie na rozwój, co przekłada się na brak zainteresowania innowacjami
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmiana polityki gospodarczej i innowacyjnej na poziomie kraju 2. Finansowanie innowacji z funduszy krajowych i europejskich 3. Stworzenie skutecznych mechanizmów komercjalizacji rezultatów badań naukowych i zacieśnienie współpracy ze sferą nauki na poziomie kraju 4. Działania mające na celu dostosowanie profilu nauczania (w szczególności szkolnictwa wyższego) do potrzeb systemu gospodarczego w całej Polsce 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dynamiczne zmiany w tempie rozwoju innowacyjnego pozostałych krajów i regionów 2. Zmniejszenie skłonności przedsiębiorstw do podejmowania ryzyka w okresie kryzysów gospodarczych 3. Słaba pozycja konkurencyjna Polski w gospodarce opartej na wiedzy
Podsystem społeczny	
Silne	Słabe
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża liczba ludności i korzystna struktura demograficzna 2. Wzrost liczby ludności regionu w latach 1995-2013 3. Wysoka aktywność zawodowa mieszkańców Wielkopolski 4. Niski poziom bezrobocia rejestrowanego 5. Silne centrum akademickie w Poznaniu 6. Wysokie w skali kraju nakłady wewnętrzne w sektorze B+R 7. Dość duża liczba zgłoszeń patentowych na tle kraju 8. Dość duża liczba fundacji i stowarzyszeń na 10 000 mieszkańców 9. Dobre na tle kraju wyposażenie w infrastrukturę informatyczną 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski poziom dochodów części ludności 2. Duży odsetek osób zamieszkujących na wsi 3. Wysoki poziom gospodarstw domowych w sytuacji relatywnego ubóstwa 4. Malejąca tendencja w zakresie liczby osób w gospodarstwach domowych i związanej z tym dzietności 5. Relatywnie małe upowszechnienie kształcenia przedszkolnego na wsi 6. Kształcenie się dużej liczby studentów na kierunkach o ograniczonym potencjale absorpcyjnym na rynku pracy 7. Trudna sytuacja osób młodych na regionalnym rynku pracy wobec trudności z podjęciem pierwszej pracy 8. Niski na tle kraju udział osób w wieku 25-64 uczestniczących w kształceniu ustawicznym 9. Słaba znajomość oferty nauki, brak w uczelniach modelu współpracy z biznesem - 75% ogółu wydatków wewnętrznych na działalność B+R występuje w sektorze szkolnictwa wyższego i rządowym, tylko 25% w sektorze przedsiębiorstw 10. Niski stopień rozwoju społeczeństwa informacyjnego i kapitału społecznego
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzenie polityki prorodzinnej, reforma systemu finansów, prawnego przez władze centralne 2. Wprowadzenie systemu badania kompetencji osób pracujących, śledzenia losów absolwentów (jako element rozwiązań centralnych) 3. Przepływ dobrych praktyk w obliczu wzrostu otwarcia współpracy ponadregionalnej, międzynarodowej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Negatywne tendencje demograficzne w kraju 2. Pogarszanie się struktury demograficznej i perspektywa niewydolności systemu emerytalnego 3. Region nie ma wpływu na niekorzystne regulacje prawne na poziomie krajowym 4. Brak wpływu samorządu województwa na szereg elementów systemu nauki i edukacji

Podsystem przestrzenny	
Silne	Słabe
1. Systematyczna poprawa stanu infrastruktury technicznej, szczególnie w większych jednostkach osadniczych 2. Stosunkowo silne ośrodki subregionalne z podstawową infrastrukturą społeczną i innowacyjną 3. Równomiernie ukształtowana sieć osadnicza 4. Poprawiająca się dostępność przestrzenna Wielkopolski 5. Średni poziom mocy energii zainstalowanej 6. Potencjał rozwoju odnawialnych źródeł energii	1. Wysokie zróżnicowanie społeczno-gospodarcze podregionami województwa 2. Zróżnicowanie wewnątrzregionalne w aspekcie dostępu do usług publicznych (szczególnie gmin i powiatów wschodniej i północnej części regionu) 3. Niedorozwój infrastruktury drogowej i kolejowej na kierunku północ-południe 4. Niewystarczający rozwój sieci informatycznych i słabe wykorzystanie istniejących 5. Przestarzała sieć energetyczna, częściowo zdekapitalizowana 6. Ograniczona dostępność transportowa drogami wysokoefektywnymi do miast koncentrujących funkcje społeczno-gospodarcze
Szanse	Zagrożenia
1. Wprowadzenie technologii i rozwiązań pozwalających na obniżenie energochłonności gospodarki i wymuszenie ich stosowania przez regulacje europejskie 2. Krajowe programy budowy dróg i autostrad ukierunkowane na poprawę jakości infrastruktury transportowej 3. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury teleinformatycznej jako jeden z krajowych priorytetów rozwoju	1. Nierównomierny rozwój przestrzenny Polski 2. Niewystarczająca realizacja priorytetów polityki przestrzennej na poziomie krajowym 3. Brak polityki zintegrowanego rozwoju obszarów funkcjonalnych dużych miast oraz obszarów metropolitalnych 4. Niskie bezpieczeństwo energetyczne kraju

W ramach tych elementów dokonano analizy wskazań o najwyższych wskaźnikach wyniku oraz określono efekt mnożnikowy² poszczególnych obszarów na rozwój regionu. Wyniki poglądowo porównano wewnętrznie w ramach przewag poszczególnych obszarów – uzyskując syntetyczny wskaźnik³.

Innowacyjność i konkurencyjność		syntetyczny pomiar luki	Zarządzanie regionem		syntetyczny pomiar luki
silne strony	słabe strony	słabe strony	silne strony	słabe strony	słabe strony
7,81	7,96	0,14	7,93	8,14	0,22
szanse	zagrożenia	zagrożenia	szanse	zagrożenia	równość
12,70	22,12	9,42	8,15	8,15	-
Podsystem gospodarczy		syntetyczny pomiar luki	Podsystem społeczny		syntetyczny pomiar luki
silne strony	słabe strony	słabe strony	silne strony	słabe strony	słabe strony
7,33	8,25	0,92	7,38	8,19	0,82
szanse	zagrożenia	zagrożenia	szanse	zagrożenia	zagrożenia
7,91	8,41	0,50	6,32	7,68	1,36
Podsystem przestrzenny		syntetyczny pomiar luki	średnia silne strony	średnia słabe strony	słabe strony - średnia
silne strony	słabe strony	słabe strony	7,48	8,18	0,70
7,33	8,25	0,92	średnia szanse	średnia zagrożenia	zagrożenia - średnia
szanse	zagrożenia	zagrożenia	8,50	10,94	2,44
7,91	8,41	0,50			

² Efekt mnożnikowy - sprzężenie zwrotne, polegające na rozwoju całego systemu innowacyjnego w regionie pod wpływem oddziaływania wyodrębnionego czynnika i jego znaczenia w porównaniu z innymi.

³ Wynika on z różnicy sum cząstkowych ocen ekspertów w ramach poszczególnych obszarów oceny.

Obszar analizy	Efekt mnożnikowy
innowacyjność	0,6
zarządzanie regionem	0,1
społeczny	0,1
przestrzenny	0,1
gospodarczy	0,1
	1,00

Innowacyjność i konkurencyjność		syntetyczny pomiar luki	Zarządzanie regionem		syntetyczny pomiar luki
silne strony	słabe strony	słabe strony	silne strony	słabe strony	słabe strony
4,69	4,77	0,09	0,79	2,21	1,42
szanse	zagrożenia	zagrożenia	szanse	zagrożenia	równość
7,62	13,27	5,65	0,82	0,82	-
Podsystem gospodarczy		syntetyczny pomiar luki	Podsystem społeczny		syntetyczny pomiar luki
silne strony	słabe strony	słabe strony	silne strony	słabe strony	słabe strony
0,73	0,82	0,09	0,74	0,82	0,08
szanse	zagrożenia	zagrożenia	szanse	zagrożenia	zagrożenia
0,79	0,84	0,05	0,63	0,77	0,14
Podsystem przestrzenny		syntetyczny pomiar luki	średnia silne strony	średnia słabe strony	słabe strony - średnia
silne strony	słabe strony	słabe strony	7,48	8,18	0,70
0,70	0,84	0,14	średnia szanse	średnia zagrożenia	zagrożenia - średnia
szanse	zagrożenia	zagrożenia	8,50	10,94	2,44
0,74	0,84	0,09			

Uzyskane wyniki wskazują jednoznacznie na słabość obecnego systemu w masie, bazie i kierunkach rozwoju – innowacje rozwijają się na fali dotychczasowego tempa i kierunku rozwoju regionu, skoncentrowanego na wskaźnikach i celach infrastrukturalnych. W każdym z obszarów analizy dominują słabe strony i zagrożenia napływające z otoczenia (z wyjątkiem obszaru zarządzania regionem). Wskazuje to na konieczność przejścia ze wzrostu na rozwój innowacji, a więc ukierunkowanie i zdynamizowanie zmian pod kątem późniejszego ich sieciowania z innymi podmiotami.

Analiza SWOT interpretowana powinna być i analizowana w kontekście kluczowych problemów i wynikających z niej kluczowych czynników sukcesu (KCS). W toku analizy wskazań uzyskano następujące czynniki stanowiące punkt wyjścia do określenia KCS.

Tabela 13. Wyniki zbiorcze ocen czynników wg wskazań ekspertów

Lp.	Kluczowe wskazania w obrębie wyzwań w kontekście wyników analizy SWOT (silne strony, szanse) - wskazania powyżej 17,00 punktów	
1.	Budowa dobrej opinii o regionie w oparciu o wysoką sprawność funkcjonowania administracji publicznej i sektora publicznego	30,45
2.	Stworzenie skutecznych mechanizmów komercjalizacji rezultatów badań naukowych i zacieśnienie współpracy ze sferą nauki	21,00
3.	Aktywność i zainteresowanie władz regionu podejmowaniem działań proinnowacyjnych	19,90
4.	Atrakcyjność dla inwestycji zagranicznych	18,45
5.	Duży rynek wewnętrzny w kraju	18,25
	Suma	108,05

Lp.	Kluczowe wskazania w obrębie wyzwań w kontekście wyników analizy SWOT (słabe strony,
-----	--

zagrożenia) - wskazania powyżej 17,00 punktów		
1.	Niska ocena sprawności instytucjonalnej Polski w zakresie zarządzania publicznego przez organizacje międzynarodowe skutkująca pogarszaniem wizerunku regionu	24,00
2.	Brak polityki zintegrowanego rozwoju obszarów funkcjonalnych dużych miast oraz obszarów metropolitalnych	21,00
3.	Dynamiczne zmiany w tempie rozwoju innowacyjnym pozostałych krajów i regionów	20,75
4.	Niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw	18,40
5.	Słaba pozycja konkurencyjna Polski w gospodarce opartej na wiedzy	17,50
6.	Brak systemowego wdrażania strategii innowacji, rozproszenie i atomizacja podejmowanych działań	17,25
Suma		118,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od ekspertów.

W oparciu o uzyskane wyniki wskazać można na ograniczenia systemu innowacji wynikające ze złego postrzegania regionu w kontekście międzynarodowym, niewłaściwy rozwój i wzrost obszarów o dużym ciężeniu i znaczeniu dla systemu. Dynamiczny rozwój innych regionów dystansuje i wypukla braki oraz zapóźnienia w Wielkopolsce, co skutkuje niską innowacyjnością przedsiębiorstw w regionie i słabą konkurencyjnością kraju w nowoczesnej gospodarce opartej na wiedzy. Sytuację dodatkowo pogarsza fakt rozdrobnienia w ujęciu struktury i kierunków działań oraz wydatkowania środków finansowych, wspomnieć należy także, że sam poziom finansowania nie umożliwi dynamicznego rozwoju w kierunku kreatywności i innowacji.

W celu przełamania tego impasu konieczne jest wzbudzenie inicjatyw oddolnych, idących za przykładem „z góry” – najwyższy wskaźnik uzyskał czynnik „Budowa dobrej opinii o regionie w oparciu o wysoką sprawność funkcjonowania administracji publicznej i sektora publicznego”, wskazując na korelację z czynnikiem „Aktywność i zainteresowanie władz regionu podejmowaniem działań proinnowacyjnych”, widać na znaczącą dominację tego wskaźnika – i rolę jaką przypisują eksperci władzom regionu i ich modelowym działaniom, stanowiącym wzorzec i czynnik inicjujący zmiany postaw aktorów systemu w regionie.

7.2 Analiza SWOT w ujęciu subregionalnym

Analizę SWOT przeprowadzono także w ujęciu subregionalnym, a jej wyniki przedstawiono poniżej. Analiza została oparte o dostępne dane i analizy oraz o opinię podmiotów systemu innowacji wyrażoną podczas spotkań subregionalnych i przedstawiającą lokalny punkt widzenia na problemy rozwojowe subregionów.

Subregion kaliski	
Silne	Słabe
<ul style="list-style-type: none"> • aglomeracja kalisko-ostrowska (pomimo wstępnego etapu jej tworzenia) zaczyna pełnić funkcję subregionalnego bieguna wzrostu, zawierającego podmioty aktywne we wspieraniu innowacyjności • gminy i powiaty stają się równoprawnymi partnerami dla gmin partnerskich z Zachodu (partnerzy niemieccy czerpią z Wielkopolski dobre praktyki np. w zakresie zakładania stowarzyszeń, kwestii organizacyjnych) • ponadgminna edukacja – współpraca Powiatowych Urzędów Pracy ze szkołą (szkoły profilowane) – powiat kępiński • kształcenie na poziomie wyższym zawodowym (PWSZ) • występowanie dużych firm (powiat kępiński, które dobrze reagują na kryzys gospodarczy) • specjalizacja przemysłu w lokalnych miastach: Ostrów, Kalisz, Pleszew (inna branża charakteryzuje wzrost i inne są oczekiwania) • aktywność w zakresie rozwoju klastrów • zostały wyróżnione kluczowe branże w subregionie pokrywające się z klastrami, zdefiniowane ich potrzeby związane z wizją Centrum Zaawansowanych Technologii • związki producenckie w branży rolno-spożywczej – Jarocin, Golina (wejścia kapitałowe grupy producenckiej w istniejące zakłady np. ubojnie zwierząt pod Leszmem i promowanie produktu lokalnego) • występowanie produktów regionalnych, które weszły już na rynek i są tam identyfikowane pozytywnie (kocioł pleszewski, pomidor kaliski) • występowanie subregionalnych funduszy pożyczkowych, instytucji wspierających biznes 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenia w przepływie informacji między JST, a także brak identyfikacji w wymiarze subregionu • słaba identyfikacja gmin przez Urząd Marszałkowski • wiele gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w subregionie nie posiada strategii rozwoju i planów zagospodarowania przestrzennego, co ogranicza ich możliwości w pozyskiwaniu inwestorów oraz stworzenia dla nich oferty • ograniczone kształcenie zawodowe, ze stosunkowo małym powiązaniem z praktyczną nauką zawodu • gminy muszą dokładać własne środki na edukację, nie mają wystarczających środków w budżecie na rozwijanie kształcenia • Centrum Kształcenia Ustawicznego nie jest zintegrowane ze szkolnictwem ponadgimnazjalnym • Powiatowa Rada Zatrudnienia z opóźnieniem może kształtować zmiany specjalizacji zawodowych, potrzeba wsparcia dla jej działalności • niemożność długoterminowego planowania JST, brak środków na wspieranie MSP, • przedsiębiorcy mogą być niechętni innowacjom, • firmy, które dobrze sobie radzą mogą nie widzieć potrzeby wprowadzania innowacji • brak środków u MSP na wprowadzanie innowacji • niepełna wiedza przedsiębiorców o działaniach IOB i JNB • niedopasowanie oferty IOB i JNB do potrzeb przedsiębiorców • konieczność przejazdu lokalnego przedsiębiorcy do Kalisza w poszukiwaniu doradztwa, co jest często czasochłonne i często bezowocne • nie ma spójności i kontynuacji wsparcia w subregionach, co odbywa się regionalnie • uczelnie nie są przygotowane do rzeczywistej współpracy, kończy się na deklaracjach, uczelnie nie angażują się, np. Politechnika Poznańska • brak ciągłości dofinansowania na kontynuowanie prowadzonych działań IOB (szczególnie takich które były świadczone przy wykorzystaniu funduszy strukturalnych, w okresie 2004-2006 (ZPORR) oraz 2007-2013 (PO KL, WRPO))
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • bieżący monitoring z lokalnymi środowiskami do weryfikowania realizowanych projektów w subregionach • zainwestowanie regionu we wsparcie lokalnych działań, np. klastry • pilotaż Centrum Zaawansowanych Technologii w Pleszewie (instytucja otwarta, świadcząca usługi dla subregionu kaliskiego, np. spajająca jako matka moduł: lotniczy, kotlarski, automatyki, też jako jednostka certyfikująca wyroby branży automatyki) • zmiana myślenia na temat roli innowacji • zmiana prawa w kierunku wspierającego przedsiębiorczość • nowe, atrakcyjne kierunki kształcenia na PWSZ (kosmetologia, budownictwo pasywne, informatyka, itd.), realizacja studiów zamawianych (budowa maszyn, elektrotechnika, inżynieria środowiska), studia pomostowe (pielęgniarstwo) oraz uruchomienie studiów magisterskich inżynieria ochrony środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • dominacja bieguna rozwoju Poznania w stosunku do subregionu • system podatkowy i ubezpieczeniowy barierą dla rozwoju przedsiębiorczości • wadliwa reforma edukacyjna • peryferyjne położenie (odległość fizyczna od Poznania) co przekłada się także na niekorzystny/niski podział (dywersyfikacja) środków unijnych (w tym też z poziomu regionalnego), a także niskie zainteresowanie przedsiębiorstw ponoszeniem wydatków na innowacje • prawo jest zbyt skomplikowane, aby umożliwić montaż finansowy JNB, firm i samorządów • konstrukcja budżetów i programów jest źle zaplanowana dla rozwoju innowacyjnych projektów • masa pieniędzy idzie na niepotrzebne projekty, np. z działania WRPO 1.6 • problemem jest dofinansowanie Centrum Zaawansowanych Technologii (CZT), które miało

<ul style="list-style-type: none"> wykorzystanie mechanizmu JEREMIE 	<p>wspierać technologicznie funkcjonowanie klastrów na terenie aglomeracji kalisko-ostrowskiej</p>
Subregion koniński	
Silne	Słabe
<ul style="list-style-type: none"> lokalizacja miasta Konina – węzły komunikacyjne: infrastruktura, A2, kolej rozwój firm handlowych tam, gdzie wcześniej nie było takiej tradycji (AVANS, Polskie Składy Budowlane pochodzą z Konina) bogate zaplecze surowcowe, źródła wód termalnych, obszary aktywności inwestycyjnej – łódzka strefa ekonomiczna silne i dobrze funkcjonujące istniejące podmioty otoczenia biznesu: GARG, KIG, ARR w Koninie, NOT, ARiMR dostępne centrum informacji europejskiej + punkty informacyjne (punkty PARP) aktywność samorządu (budowa inkubatora i strefy ekonomicznej) coroczne konkursy miasta Konina we współpracy z IOB w zakresie wyboru przedsiębiorcy roku, prezentacje firm i IOB prace nad funduszem poręczeniowym, PWSZ w Koninie – dobra opinia uczelni, wysoka pozycja w rankingach, dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb studentów, biuro karier wsparcie ze strony PWSZ tworzenia własnego zasobu kadry akademickiej (wsparcie kandydatów, stopnie ostatecznie nadawane są na innych uczelniach – Poznań, Łódź, Bydgoszcz) występują uczelnie prywatne większe miasta mają szkoły ponadgimnazjalne wykorzystane „proste rezerwy” – wzrasta świadomość roli nauki i badań istnienie silnego sektora energetycznego, silne powiązania w tej branży fachowcy z kopalni i elektrowni – możliwe wykorzystanie ich potencjału rozwój turystyki występujące związki gmin 	<ul style="list-style-type: none"> subregionalny biegun wzrostu zdominowany przez Poznań mniejsze firmy stwierdzają brak wsparcia w zakresie promocji produktów ze strony jst subregion nie jest zintegrowany: są antagonizmy między Gnieznem a Koninem brak ukierunkowania rozwoju subregionu – wypracowania strategii rozwoju nie wszystkie gminy poza Koninem posiadają plan zagospodarowania przestrzennego mały kontakt jst z firmami, niewielkie środki w gminach, zwłaszcza dla wspierania firm mała aktywność i zaangażowanie gmin poza dużymi miastami dominacja dużych miast – łatwiejszy dostęp do wiedzy, większa świadomość, wsparcie ze strony firm doradczych w pozyskiwaniu funduszy UE (potrzeba zwiększenia współpracy między gminami) barierą dla przedsiębiorczości jest mentalność: Niska skłonność do podejmowania „ryzyka” własnej działalności gospodarczej, brak tradycji i wzorców w zakresie przedsiębiorczości, modeli działania jak to robić zbyt małe wsparcia instytucjonalne IOB zmuszające do poszukiwania dotacji zupełnie w innym zakresie niż powinna działać czyli służyć przedsiębiorcom, obniżenie aktywności ARR Konin podczas gdy przedsiębiorcy potrzebują większej aktywności IOB, stosunkowo słabe IOB w powiecie słupeckim i kolskim roszczeniowa postawa młodych ludzi, szukających stabilności pracy a nie rozwojowych przedsięwzięć relatywnie niski status niektórych uczelni lokalnych, ucieczka najlepszych absolwentów liceów do dużych miast, brakuje osób z wykształceniem zawodowym i technicznym, fachowcy na rynku pracy stanowią często czynnik napływowy problemy rynku pracy – absolwenci wyższych uczelni nie znajdują pracy w podregionie, dominujący i skoncentrowany przemysł ciężki, wśród MSP dominują firmy handlowe, mało innowacyjne brak nowych inwestorów polityka dużych firm jest zdeterminowana przez krajowe zarządzanie brak wystarczających informacji dla przedsiębiorców, brak zdolności przedsiębiorstw do rozwoju innowacji: wiedzy, środków na innowacje, małe więzi między szkołami a przedsiębiorcami, w tym brak transferu pomiędzy szkołami a przedsiębiorcami, brak przekonania przedsiębiorców o potrzebie formalizacji współpracy, stąd nie ma klastrów brak dostosowania oferty banków komercyjnych do możliwości podmiotów MSP – szczególnie dla start-up’ów i mikro. Twardym wymogiem są poręczenia, których podmioty nie są w stanie spełnić bez wsparcia ww. podmiotów (jedynie banki spółdzielcze są najbardziej elastyczne) brak funduszy pożyczkowych i poręczeniowych ograniczona długość czasu funkcjonowania

	istniejących dużych przedsiębiorstw z branży energetycznej
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja subregionu, wykorzystanie centralnego położenia • fachowcy z kopalni i elektrowni, wykorzystanie ich potencjału po odejściu z pracy • fundusze europejskie dla gmin i powiatów, • wsparcie subregionu przez Poznań (dominujący kompetencyjnie i doradczo) • wsparcie przez samorząd wojewódzki istniejących IOB 	<ul style="list-style-type: none"> • starzenie się społeczeństwa, • występowanie innych ośrodków, które przyciągają studentów, • brak stabilnej polityki państwa, • susza hydrologiczna – problemy z wodą, • niewystarczające finansowanie nauki, • zmiany przepisów utrudniające realizację inwestycji długoterminowych, • bariery biurokratyczne stawiane firmom, • budowa innych sieci, ze stosunkowo skromnie przygotowanymi doradcami • budowa na siłę nowych oddziałów wsparcia biznesu, nowych struktur • brak postaw prorozwojowych i pro-innowacyjnych w samorządach
Subregion leszczyński	
Silne	Słabe
<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie przez część JST niezbędnych dokumentów wspomagających przedsiębiorczość (plany zagospodarowania, strategie rozwoju, plany inwestycyjne) • Kontakty gmin w ramach powiatów w zakresie realizacji zadań, zwł. infrastrukturalnych (gospodarowanie odpadami, fundusz poręczeń, program turystyczny Leszno Czempion) • Przygotowanie terenów inwestycyjnych, oferta ulg podatkowych • Wysoka przedsiębiorczość (mierzona liczbą podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, szczególnie w Lesznie i najbliższych powiatach) • Jedna z wiodących branż subregionu – przetwórstwo rolno-spożywcze (głównie mleczarstwo i przemysł mięsno-wędliniarski) bazują na wysokiej jakości surowcach z regionu (rolnictwo) • Zróżnicowana struktura wielkości przedsiębiorstw • Duży udział przedsiębiorstw branż średniej techniki • Aktywność klastrów, np. klastr producentów bryczek • Aktywne wspieranie przedsiębiorczości poprzez fundusz poręczeń, stowarzyszenia wspierania przedsiębiorczości • Współpraca w ramach tzw. potrójnej heliksy (Leszna z najbliższym otoczeniem; m.in. jako efekt realizowanego projektu RunUp) • Utworzenie i działalność podmiotów otoczenia biznesu np. Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o. w Lesznie (jako przykładu nowoutworzonego IOB, nie było takiej inicjatywy wcześniej) oraz kompetencje zatrudnionej tam kadry • Wspólne działania jednostek samorządu terytorialnego w pozyskiwaniu funduszy europejskich • Działania zmierzające do dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy • Trzy uczelnie wyższe w subregionie (występuje kształcenie zawodowe i obok humanistyczne, co sprawia, że ma charakter kompleksowy) • Wysoka jakość kształcenia na poziomie szkół średnich i zawodowych, specjalności odpowiadające potrzebom rynku. Szkoły ponadgimnazjalne uruchomiły przynajmniej dwa nowe kierunki nauczania dostosowane do potrzeb lokalnego rynku 	<ul style="list-style-type: none"> • Część podmiotów JST nie utożsamia się z celami RSI • Część podmiotów JST nie identyfikuje się z subregionem, a część koncentruje współpracę z miastami spoza regionu • Kompetencje gmin są ograniczone, wspieranie innowacyjności powinno leżeć po stronie innych instytucji • Wciąż zbyt mała informatyzacja części gmin • Brak możliwości finansowego wspierania przedsiębiorców przez JST • Brak rozpowszechnionych wśród JST dobrych praktyk na temat innowacji • Niewielka wymiana informacji między JST na temat potrzeb przedsiębiorców • Trudności w zakresie infrastruktury drogowej, kolejowej, a także brak dobrej współpracy z operatorami energii w zakresie energii odnawialnej • Brak możliwości zwiększania potencjału produkcyjnego – braki w dostawach energii elektrycznej • Trudności w zakresie poprawy edukacji – sektor edukacji nie kształci zgodnie z potrzebami rynku i nie praktycznie, brak instrumentów ze strony burmistrzów, wójtów • Niewielka współpraca podmiotów z JNB • Niemożność decydowania o wyborze wykonawców inwestycji w większym stopniu wskazując na dłuższe atesty technologii i wyższą jakość a więc przy podniesieniu znaczenia kryterium innowacyjności przy wyborze wykonawców firm • Wąska aktywność niektórych podmiotów otoczenia biznesu • Brak ciągłości dofinansowania świadczonych bezpłatnie usług przez IOB: szczególnie takich które były świadczone przy wykorzystaniu funduszy strukturalnych, co za tym idzie drenaż kadr i wypadanie z rynku IOB które wcześniej z powodzeniem na nim funkcjonowały • Brak realnego/wymiernego wsparcia IOB ze strony UMWW • Wiele małych firm, które nie wdrażają zaawansowanych innowacji • Brak zainteresowania kierunkami technicznymi i elektronicznymi przez uczniów dlatego, że są za trudne

<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca zwłaszcza jst z południa Wielkopolski z Niemcami i Dolnym Śląskiem • Rozwój nowych IOB, np. tworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości Sp. z o.o. w Lesznie (w ramach dofinansowania z Działania 1.4 WRPO) 	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwe trudności we wspólnej realizacji projektów wymagających współpracy na różnych szczeblach jst (między niektórymi gminami a powiatami) • Występują trudności w rozwoju innowacji w obszarze rolniczym – ograniczone kapitały, informacje • Słabe zaawansowanie techniczne parku maszynowego, niewystarczające zmechanizowanie i zautomatyzowanie procesów produkcyjnych (niskiej i średniej techniki) • Ciągłe pojawiające się mentalne bariery dla innowacyjności • Brak koordynacji oferty badawczej i dydaktycznej uczelni z potrzebami przedsiębiorców, rozbieżność celów, brak spójności celów JBR z celami przedsiębiorstw • Niezidentyfikowane (niejasne) kompetencje lokalnych JBR • Niewystarczająca jakość i ilość kształcenia inżynierskiego (struktura kierunków kształcenia) • Trudności pozyskiwania przez przedsiębiorców kadr o odpowiednich kwalifikacjach • Większy w niektórych branżach zakres współpracy z uczelniami spoza regionu (np. z Wrocławia) • Brak wypracowanych mechanizmów współpracy pomiędzy uczelniami lokalnymi a przedsiębiorcami • Niewystarczające wsparcie dla przedsiębiorczości i innowacyjności ze strony jednostek otoczenia biznesu • Niewystarczające usieciowienie przedsiębiorstw (niewystarczająca intensywność współpracy) • Trudność w identyfikacji branż wiodących na potrzeby kształcenia • Brak lidera innowacyjności w subregionie leszczyńskim (podmiotu integrującego rozwój innowacji) [być może brak liderów innowacyjności w poszczególnych powiatach – WG] (możliwe są platformy/ powiązania technologiczne) • Brak punktów konsultacyjnych RSI w regionie • Brak przedstawicieli sfery B+R w regionie – punkty konsultacyjne • Brak znajomości oferty B+R np. z miasta Poznania (pasywne i ograniczone do Poznania działania instytucji badawczo-naukowych) • Brak zaufania firm do współpracy • Brak modeli współpracy i dobrych praktyk • Potrzebują wsparcia w fazie inicjowania działań, jak już będzie się „działo” to „włączymy” się do działania – konieczność kapitału „zapłonowego” inicjatyw • Uczelnie dostosowują kierunki bardziej do profili i zainteresowań uczniów i studentów niż do realnych potrzeb firm
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Nieformalna współpraca pomiędzy JST a pozostałymi aktorami systemu • Zmiany na poziomie przepisów krajowych i wojewódzkich dotyczące PPP • Perspektywa korzystania z dotacji UE • Rewizja warunków brzegowych uczestnictwa w konkursach o dofinansowanie projektów wspierających IOB – szczególnie na poziomie regionalnym w ramach WRPO • Zmiana zasad finansowania ze strony państwa i regionu działalności jnb • Wspólne projekty z uczelniami – niestety firmy są wciąż mało aktywne, oczekują aktywności uczelni • Współpraca i sieciowanie biznesu, ale także z innymi podmiotami np. B+R 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczone możliwości pozyskiwania środków na rozwój i bieżące funkcjonowanie IOB (konstrukcja WRPO oraz PO KL Działania 8.1 i 8.2 oraz 6.2) • Zmienność kierunków polityki wspierania IOB przez UMWW oraz podejmowanie części działań leżących w kompetencjach IOB subregionalnych • Niska innowacyjność oraz niska świadomość potrzeby wprowadzania innowacji w firmach w subregionie (por. struktura branżowa i wielkościowa firm w subregionie) • Odpływ (migracje) wysoko wykwalifikowanych kadr, młodych specjalistów z subregionalnego rynku pracy • Ograniczone możliwości pozyskiwania środków na rozwój i bieżące funkcjonowanie np. kredyty, poręczenia,

<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie w pozyskaniu know-how i kapitału ze strony podmiotów systemu, może UMWW • Szkolenia i dostosowanie edukacji wyższej i średniej do wymogów rynku pracy a nie zainteresowań czy preferencji absolwentów (ośrodki akademickie to szansa na wykorzystanie wiedzy) • Występuje interesująca lokalizacja blisko Niemiec 	<p>pożyczki na wkład własny w projektach UE (szczególnie podmioty mikro na starcie)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategii nie widać w „terenie” – na poziomie zapisów jest ok., ale brak implementacji • Brak pomysłów, idei na rozwijanie innowacji lub wymogi innowacyjnych programów wymagają nadmiernego wysiłku finansowego, a można było by je zaspokoić na niższym poziomie kapitałowym i wesprzeć inne podmioty. • Problemy z dostosowaniem poziomu dostaw energii do potrzeb przedsiębiorstw
Subregion piłski	
Silne	Słabe
<ul style="list-style-type: none"> • Wskaźniki demograficzne (szczególnie osób w wieku produkcyjnym) • Potencjał turystyczny subregionu • Aktywność ODR w zakresie rolnictwa • Jst są zainteresowane pozyskiwaniem środków na infrastrukturę – trzeba je włączać w zagadnienie infrastruktury innowacyjnej • Wykwalifikowana i liczna kadra w regionie • Tereny inwestycyjne – potencjalne (brak uzbrojenia, leżą w rękach prywatnych) • Duża aktywność, operatywność i zaangażowanie przedsiębiorców • Edukacja na poziomie wyższym • Względne dopasowanie profilu kształcenia na poziomie wyższym zawodowym (PWSZ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie wykorzystanie zasobów naturalnych • Słabe połączenie komunikacyjne z Poznaniem i Warszawą • Małe zrównoważenie produkcji – dominujące podmioty • Trudności ze współpracą z dużymi przedsiębiorstwami • Relatywnie mała liczba podmiotów MSP • Niska świadomość innowacyjna podmiotów systemu innowacji w subregionie • Mało kompleksowe usługi i brak wykwalifikowanej kadry w IOB w zakresie wspierania innowacyjnych pomysłów przedsiębiorców • Piła mimo że jest postrzegana jako biegun wzrostu subregionu, uznawana jest za miasto pasywne wśród przedsiębiorców • Przedsiębiorcy nie wiedzą ,w jaki sposób korzystać z potencjału IOB i JNB • Brak rozwiniętej kultury innowacyjnej • Edukacja zawodowa • Brak funduszy pożyczkowych i doręczeniowych • Oferta banków nie przystaje do realiów gospodarki – niedostępność kredytów • Słaba sieć komunikacyjna • Słaba współpraca władz lokalnych i przedsiębiorstw (brak komunikacji, zainteresowania, wsparcia, inicjatyw, wiedzy o możliwościach współpracy, dobre plany i dokumentacja – gorzej z wykonaniem) • Brak specjalnych stref ekonomicznych i ulg/zachęt dla inwestorów • Brak wsparcia w zakresie zdobywania funduszy UE • Migracja młodych ludzi
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie i rozwój klastra turystycznego • Lokalizacja – tranzytowe położenie, turystyczne walory regionu • Przyszła droga S11 • Plany budowy lotniska (obsługa ruchu pasażerskiego oraz cargo) • Tereny inwestycyjne • Plany utworzenia strefy ekonomicznej • Budowa elektrowni atomowej w Klempiczu • Silny samorząd przedsiębiorców, który się tworzy • Dostępność siły roboczej i koszty pracy • Identyfikacja potencjału kolejnych inicjatyw klastrowych – obróbki metali oraz poligraficznego • Inwestycje w infrastrukturę turystyczną i klastry • Skorzystanie z doświadczeń innych regionów, np. Katalonii (jednak z uwzględnieniem specyfiki Polski i Wielkopolski) 	<ul style="list-style-type: none"> • Dominujące zakłady migrują lub ograniczają działalność w regionie – Winkowski, Philips, Stokłosa • Brak lobbingu przedsiębiorców i komunikacji z jst • Pasywna postawa urzędów wobec problemów gospodarki • Brak wizji i kierunku rozwoju regionu – dryfowanie • Peryferyjna lokalizacja w stosunku do stolicy regionu, co utrudnia przepływ informacji, a także niekorzystnie wpływa na podział środków płynących do subregionu

Subregion poznański i miasto Poznań	
Silne	Słabe
<ul style="list-style-type: none"> • Występowanie regionalnego bieguna rozwoju (Poznań) • Pozytywny wizerunek Poznania – miasto biznesu, miasto akademickie (akademickość, przedsiębiorczość, zaradność) (wymiar krajowy) • Dobre jednostki naukowe (w tym uczelnie), szczególnie w sferze badań • Duża liczba MSP • Duża aktywność, operatywność i zaangażowanie przedsiębiorców • Zróżnicowane zakresy aktywności gospodarczej • Silne, charakterystyczne branże – dobrze rozpoznawalne poza Wielkopolską (elektronika, chemia, spożywcza, energia odnawialna, ICT, sektory kreatywne) • Dobre zasoby kadrowe (wykształcone kadry naukowe oraz absolwenci) • Duża liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego • Udział kapitału zagranicznego w propagowaniu dobrych rozwiązań i kształcenia (na razie głównie na poziomie średnim) • Wsparcie powiązań nauki z biznesem, inicjowane przez władze Poznania poprzez powołanie promotorów przedsiębiorczości na uczelniach, których oferty są prezentowane na Wielkopolskiej Platformie Innowacyjnej • Zdolność do wykorzystywania potencjału uczelni niepublicznych w zakresie dostosowania do potrzeb przedsiębiorców • Umowy uczelni na kształcenie dwustronne, praktyki 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczające wykorzystanie potencjału akademickiego i naukowo-badawczego • Niewystarczająca aktywność części przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w zakresie współpracy w zakresie B+R • Niewysoki poziom technologiczny Wielkopolski (firmy) oraz niski poziom transferu technologii • Luka we wsparciu ze strony urzędów w czasie gorszej koniunktury, co dotyczy zarówno urzędów skarbowych, jak i utrudnień (czy też braku ułatwień) przy organizowaniu przetargów • Nieliczne instytucje otoczenia biznesu podejmowały się transferu technologii • Wciąż zbyt mała jakość usług części usług B+R w regionie • Zbyt mała współpraca podmiotów sektora innowacji, z uwzględnieniem: <ul style="list-style-type: none"> ○ IOB (dodatkowo ich atomizacja i dezintegracja a także szybki wzrost ilościowy podmiotów przy jednoczesnym niskim poziomie chęci współpracy); silne współzawodnictwo o środki, w tym z funduszu strukturalnych (poziom regionalny i krajowy), ○ uczelni (choć wskazywano także znaczne zmiany w zakresie otwarcia uczelni na potrzeby biznesu), co przekłada się na wysokie koszty korzystania z ofert pracowników naukowych dla MSP. Brakuje też konsolidacji ofert jednostek naukowo-badawczych oraz wsparcia ze strony urzędów dla przedsiębiorstw • Zainteresowanie polskimi innowacjami jest coraz skromniejsze. JBR nie zajmują się wyłącznie innowacjami, a inną działalnością, gdyż firmy z kapitałem zagranicznym nie są zainteresowane polskimi innowacjami i podlegają jedynie badaniom wynikające z przepisów, ochronę środowiska • Jakość kształcenia aktualnych absolwentów (nie jest ukierunkowane na potrzeby gospodarki, absolwenci są nieprzygotowani do uczenia się nowych umiejętności, nawet gdy pracodawca zapewnia takie możliwości) • Słaba infrastruktura, szczególnie komunikacyjna (co w konsekwencji negatywnie rzutuje na podejmowanie współpracy oraz rozpoczynanie działalności innowacyjnej)
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój IOB koordynujących klastry/wspierających klastry • Rozwój dotychczasowych, a także nowych atrakcyjnych branż • Wykorzystanie potencjału firm poprzez łączenie ich do współpracy z JNB z wykorzystaniem IOB oraz wzmocnienie ich zasobów poprzez wprowadzanie innowacji organizacyjnych i marketingowych (jako bazy do przyszłych znacznych innowacji, m.in. technologicznych) • Rozwój unikalnych dziedzin nauki (bioinformatyka) • Możliwość skorzystania przez naukowców z programu Sokrates • Wsparcie silnych/zidentyfikowanych już branż (elektronika, chemia, spożywcza) oraz rozwój branży energetyki odnawialnej (początki inicjatywy klastrowej) i spożywczej • Znacznie większe wspieranie eksportu (niż dotychczas) z poziomu regionu (UMWW) 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne zapisy ustawodawcze, przede wszystkim w ustawie o zamówieniach publicznych, w której oferty są oceniane w zdecydowanej większości przypadków na podstawie ceny, co zniechęca do podnoszenia jakości i innowacyjności oferowanych przez firmy rozwiązań. Ponadto za niekorzystne uznano naliczanie podatku VAT w momencie wystawienia faktury, a nie w momencie zapłaty za towar (usługę) lub w momencie określenia terminu płatności na fakturze. W tym zakresie przedsiębiorstwa oczekują lobbingu władz regionalnych u władz centralnych • Kryzys, który rozpoczął się w 2008 r., a który szczególnie dotknął firmy eksportowe. W tym zakresie wymieniano głównie branżę meblarską • Drenaż wykształconych kadr (emigracja za pracą; brak „dobrych” miejsc pracy po kierunku, często bardzo atrakcyjnym, niszowym) • Niewystarczający zakres regulacji w nauce, ograniczających współpracę z biznesem

<ul style="list-style-type: none"> • Inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną, gdzie poprzez jej poprawę można oczekiwać zdynamizowania kontaktów z partnerami gospodarczymi spoza regionu i kraju • Zmiany w ustawodawstwie • Lepsze zaprogramowanie działań z WRPO • Promowanie dobrych praktyk • Wspieranie oddolnych inicjatyw klastrowych firm (zadanie IOB oraz UMWW) • Ściągnięcie inwestorów, którzy chcą zainwestować z uwzględnieniem regionalnego kapitału ludzkiego • Bliskość Berlina jako rynku zbytu dla produktów wielkopolskich (dostrzegając także zagrożenia wynikające z bliskości tego silnego gospodarczo ośrodka europejskiego) oraz tradycje pracy i przedsiębiorczości w regionie i subregionie 	<ul style="list-style-type: none"> • Programowanie działań na poziomie regionu (UMWW) słaba koordynacja, słaby przepływ informacji • Niski poziom zarządzania środkami regionalnymi (WRPO) – słaba redystrybucja zarówno ilościowa jak i jakościowa; wspieranie pojedynczych projektów bez specjalnej wizji na poziomie regionu • Brak wsparcia/niskie wsparcie finansowe dla IOB z poziomu regionu (UMWW)
--	---

7.3 Analiza Kluczowych Czynników Sukcesu z punktu widzenia Regionalnego Systemu Innowacji

Umiejętność wskazania (autodiagnozy) najważniejszych elementów obecnie (i w przyszłości) determinujących zdolność i skłonność podmiotu do działania oraz kształtowania pola rynkowego, stanowi fundament zarządzania w kategoriach wyzwań współczesnego otoczenia. Analiza kluczowych czynników sukcesu to uznana metoda służąca do analizy zasobów, kompetencji i obszarów istotnych z punktu widzenia rozwoju i roli podmiotu/regionu w kształtowaniu realiów funkcjonowania. Nadrzędnym założeniem jest tu wyszczególnienie i dokonanie analizy powiązań najważniejszych kryteriów dla analizowanego problemu. Należy zadbać przy tym o przekrojowość i antycypacyjne spojrzenia na dobór czynników o charakterze unikalnym, wiodącym, wyróżniającym i aktywizującym uczestników. Ponadto zadbać należy o odpowiednią liczbę czynników, nie może ich być zbyt wiele, przyjmuje się, że ich liczba wynosić powinna od 3 do 6 elementów.

Metodyka ta stanowi nowe podejście do analizy regionów, jednak z punktu widzenia współczesnych wyzwań i konieczności budowania trwałej zdolności do generowania innowacyjnych postaw, zachowań i myślenia, w systemie aktorów systemu, stanowi kluczowy element ukierunkowania działań zmierzających do poprawy bazy systemu jak i kierunków oraz zakresu działań podejmowanych w celu ich poprawy. Mając powyższe na uwadze, w oparciu o wskazania ekspertów w diagnozie ujawniono 32 zmienne, kształtujące przekrojowo, trwałe i istotnie procesy mające miejsce lub te, które powinny mieć miejsce, w ramach procesów innowacyjnych w regionie. W dalszej kolejności po dokonanej inwentaryzacji, dokonana została redundancja, agregacja i wartościowanie (subiektywne opinie ekspertów) poszczególnych czynników, w wyniku tego procesu uzyskano 6 kluczowych czynników. Poddano je w dalszej kolejności procesowi nadawania wag i określania istotności, pilności poszczególnych czynników. W wyniku tych działań uzyskano następujące wyniki.

Tabela 14. Kluczowe czynniki sukcesu procesów innowacyjnych w regionie z udziałem kluczowych aktorów systemu

Lp.	Kluczowy czynnik sukcesu wg układu wagi czynnika (od najważniejszego do najmniej ważnego)	Waga czynnika	Pilność czynnika
1.	Aktywna postawa rynkowa aktorów systemów oparta na znajomości podmiotów systemu innowacji oraz procesów regionalnych, ich efektów, znajomości nowych zjawisk i trendów	0,27	0,98
2.	Sieciowanie podmiotów systemu innowacji oparte na komplementarności, wsparciu, dialogu i zaufaniu oraz najlepszych wzorcach postaw i działań	0,22	0,84
3.	Ścisła, realna i komercyjna współpraca pomiędzy sferą nauki a biznesem w wymiarze ponadregionalnym (edukacja+nauka)	0,19	0,46
4.	Praktyczne wykorzystanie instrumentów ICT wspomagających rozwój i sieciowanie innowacji	0,13	0,27
5.	Opracowywanie profesjonalnej oferty usług doradczych / identyfikacja i rozwój kompetencji w jednostkach IOB ze względu na potrzeby biznesu	0,11	0,35
6.	Usprawnienie funkcjonowania urzędu (komunikacja wewnętrzna, uproszczenie procedur, wprowadzenie zespołów zadaniowych – gdy potrzebna jest współpraca między wydziałami)	0,08	0,25
Suma		1,00	w skali od 0 (najmniej) do 1 (najwięcej)

Lp.	Kluczowy czynnik sukcesu wg układu wagi czynnika (od najpilniejszego do najmniej pilnego)	Pilność czynnika	Waga czynnika
1.	Aktywna postawa rynkowa aktorów systemów oparta na znajomości podmiotów systemu innowacji oraz procesów regionalnych, ich efektów, znajomości nowych zjawisk i trendów (goal seeking approach)	0,98	0,27
2.	Sieciowanie podmiotów systemu innowacji oparte na komplementarności, wsparciu, dialogu i zaufaniu oraz najlepszych wzorcach postaw i działań	0,84	0,22
3.	Ścisła, realna i komercyjna współpraca pomiędzy sferą nauki a biznesem w wymiarze ponadregionalnym (edukacja+nauka)	0,46	0,19
4.	Opracowywanie profesjonalnej oferty usług doradczych / identyfikacja i rozwój kompetencji w jednostkach IOB ze względu na potrzeby biznesu	0,35	0,11
5.	Praktyczne wykorzystanie instrumentów ICT wspomagających rozwój i sieciowanie innowacji	0,27	0,13
6.	Usprawnienie funkcjonowania urzędu (komunikacja wewnętrzna, uproszczenie procedur, wprowadzenie zespołów zadaniowych – gdy potrzebna jest współpraca między wydziałami)	0,25	0,08
Suma		w skali od 0 (najmniej) do 1 (najwięcej)	1,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie opinii ekspertów

Przedstawione wyniki zostały posortowane od najważniejszego czynnika do najmniej ważnego i od najpilniejszego do najmniej pilnego. O złożoności sytuacji i konieczności podejmowania zmian, świadczy fakt, że występuje praktyczna zgodność wag czynników z czasem ich realizacji, co stawia system o dużej bezwładności i rozproszeniu w trudnej sytuacji przyspieszenia i reorientacji podmiotowej i przedmiotowej (przejście z budowy masy krytycznej na dynamikę i sieciowanie). Uzyskane wyniki liczbowe, w celu dokonania pełnej analizy poddane zostały także analizie przyczynowo – skutkowej. W oparciu o jej wyniki stwierdzono poniższe zależności.

Tabela 15. Kluczowe czynniki sukcesu procesów innowacyjnych w regionie z udziałem kluczowych aktorów systemu w ujęciu analizy przyczynowo-skutkowej

Lp.	Kluczowy czynnik sukcesu wg układu wagi czynnika (od najważniejszego do najmniej ważnego)	Rola czynnika
1.	Aktywna postawa rynkowa aktorów systemów oparta na znajomości podmiotów systemu innowacji oraz procesów regionalnych, ich efektów, znajomości nowych zjawisk i trendów	Wynikowa czynników 2-6.
2.	Sieciowanie podmiotów systemu innowacji oparte na komplementarności, wsparciu, dialogu i zaufaniu oraz najlepszych wzorcach postaw i działań	Indukowana przez czynnik 3.
3.	Ścisła, realna i komercyjna współpraca pomiędzy sferą nauki a biznesem w wymiarze ponadregionalnym (edukacja+nauka)	Inicjująca, ukierunkowujące i wzmacniająca proces
4.	Praktyczne wykorzystanie instrumentów ICT wspomagających rozwój i sieciowanie innowacji	Wspierająca czynniki 2, 3, 5, 6.
5.	Opracowywanie profesjonalnej oferty usług doradczych / identyfikacja i rozwój kompetencji w jednostkach IOB ze względu na potrzeby biznesu	Inicjująca masowość działań, szczególnie w przestrzeni nie podlegającej biegunom wzrostu i wspierająca czynniki 1, 2.
6.	Usprawnienie funkcjonowania urzędu (komunikacja wewnętrzna, uproszczenie procedur, wprowadzenie zespołów zadaniowych – gdy potrzebna jest współpraca między wydziałami, przyjazność dla biznesu i inicjatyw gospodarczych)	Czynnik motywujący

Źródło: opracowanie własne na podstawie opinii ekspertów.

W wyniku analizy nie stwierdzono czynników neutralnych i znoszących się wobec siebie – nie występuje zatem realna groźba znoszenia się pozytywnych działań w tym zakresie, zidentyfikowano natomiast potencjalne efekty synergii. Kluczowe czynniki sukcesu wskazane w diagnozie stanowić będą program aktywizujący działań i aktywną pomoc w określaniu rangi, hierarchii i pilności podejmowanych działań w ramach planowania, realizacji i ewaluacji strategii. Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że polityka innowacyjna Wielkopolski powinna uwzględnić konieczność skupienia uwagi na procesach sieciowania i rozwoju styków współpracy (na zasadzie obopólnie korzystnego procesu, z uwzględnieniem transferu finansowego, wiedzy i korzyści) umożliwiających stymulowanie, rozwój i zarządzanie powiązaniem w przekrojach: biznes i nauka oraz instytucje otoczenia biznesu. W pierwszym okresie należy skupić działania na zdiagnozowaniu tych obszarów oraz zapewnieniu właściwych warunków i reguł współpracy pomiędzy tymi podmiotami. W dalszej kolejności trzeba opracować system profesjonalnego wsparcia dla aktorów systemu, a dalej skupić uwagę na opracowaniu rozwiązań ICT na potrzeby uruchomienia i wspierania procesów sieciowania innowacji.

W wyniku tych działań dążyć należy do wzbudzania systemu i jego dynamizacji, do tej pory bowiem skupiano uwagę na jego masie krytycznej (zwiększanie liczby uczestników, co miało swoje uzasadnienie w realiach działania z uwzględnieniem specyfiki warunków działania z poprzednich lat), obecnie jednak przed regionem stoją nowe wyzwania, stąd konieczność przemodelowania systemu.

Zakończenie

Przeprowadzona analiza powala zidentyfikować najważniejsze czynniki, które powinny zostać uwzględnione w nowej polityce innowacyjnej regionu, a także w innych politykach prowadzonych przez władze regionalne. Prowadzone działania muszą uwzględniać wzajemną zależność podsystemów gospodarczego, społecznego i przestrzennego, uwzględnioną w sposobie zarządzania publicznego. Czynniki te obejmują:

- W ramach zarządzania regionem:
  - konsekwentnie realizowaną i spójną politykę innowacyjną i gospodarczą,
  - poprawę sprawności instytucjonalnej.
- W ramach podsystemu gospodarczego:
  - działania ukierunkowane na wzmocnienie innowacyjności przedsiębiorstw,
  - działania wspierające rozwój klastrów,
  - wspieranie zmiany struktury gospodarki na odpowiadającą gospodarce opartej na wiedzy, w tym rozwój sektorów wysokiej i średniej techniki, zaawansowanych usług oraz sektorów kreatywnych i sektora kultury.
- W ramach podsystemu społecznego:
  - poprawę jakości edukacji i kształtowanie postaw przedsiębiorczych i kreatywnych,
  - poprawę wydajności pracy, szczególnie w subregionach poza centrum województwa.
- W ramach podsystemu przestrzennego:
  - poprawę stanu infrastruktury transportowej
  - rozwój infrastruktury informatycznej, zwłaszcza dostępność do Internetu szerokopasmowego i bezprzewodowego w całym regionie.

Wiele z wymienionych czynników, np. sprawność instytucjonalna i jakość prowadzonej polityki lub struktura przestrzenna nie były dotychczas traktowane jako ważny czynnik kształtujący konkurencyjność i innowacyjność gospodarki. Wzięcie ich pod uwagę może znacznie zwiększyć skuteczność i systemowy charakter prowadzonych działań. Warto zwrócić uwagę, że rzeczywista zmiana pozycji konkurencyjnej i innowacyjności Wielkopolski zależy nie tylko od działań władz regionu, ale także wielu innych podmiotów, które na zasadzie partnerstwa powinny przyjąć na siebie odpowiedzialność za rozwój regionu. Innym ważnym czynnikiem jest współpraca władz różnych poziomów.

Rozwój sfery gospodarczej powinien być efektem pozytywnej synergii generowanej przez inne podsystemy. Struktura gospodarki regionu jest ciągle tradycyjna i zmienia się stosunkowo wolno, choć wciąż generuje wysoki PKB, z prognozowanym dalszym wzrostem. Utrzymanie tego trendu w długim okresie i poprawa pozycji konkurencyjnej regionu będzie zależeć w dużej

mierze od zdolności przekształcenia gospodarki w gospodarkę opartą na wiedzy, w tym szczególnie wzmocnienie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw oraz wspieranie ich współpracy, zwłaszcza w zakresie działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej. Jedną z najważniejszych barier w tej dziedzinie będzie niski poziom rozwoju społeczeństwa informacyjnego i wykorzystanie technologii telekomunikacyjnych oraz informatycznych w przedsiębiorstwach.

Jeżeli chodzi o potencjał demograficzny, kapitał ludzki, społeczny oraz badawczo-rozwojowy, w ramach analizy stwierdzono, że region ma korzystną liczbę ludności i strukturę demograficzną, będzie się ona jednak pogarszać, szczególnie w perspektywie długookresowej, co wymaga podjęcia działań zapobiegawczych. Region ma też stosunkowo wysoki poziom rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego, jest także dużym ośrodkiem naukowym. Dalszy rozwój tego potencjału i dostosowanie go do rzeczywistych potrzeb gospodarki będzie jednym z najważniejszych czynników wpływających na zdolność Wielkopolski do funkcjonowania w gospodarce opartej na wiedzy. Szczególnie ważne jest kształtowanie odpowiednich postaw już w procesie edukacyjnym, co pozwoli na rzeczywiste, długookresowe zmiany mentalnościowe.

Analiza podsystemu przestrzennego wskazuje na kilka czynników wpływających na konkurencyjność przedsiębiorstw i rozwój kapitału społecznego. Należą do nich wykształcenie nowoczesnej specjalizacji gospodarczej, zwiększenie dostępności zaawansowanej infrastruktury telekomunikacyjnej oraz poziomu jej wykorzystania zarówno przez przedsiębiorstwa, jak i gospodarstwa domowe, dostęp do energii elektrycznej odpowiedniej mocy, a także zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w produkcji energii elektrycznej. W zakresie infrastruktury transportowej szczególnie istotny jest rozwój wysokoefektywnej sieci drogowej i połączeń kolejowych, żeby możliwe było szybkie przenoszenie impulsów rozwojowych, a struktura wewnątrzregionalnej sieci transportowej wzmacniała rozwój subregionów. Takie działanie pozwoli zmniejszyć zróżnicowania wewnątrzregionalne oraz prowadzić do rozwoju ośrodków subregionalnych w Lesznie, Koninie, Kaliszu i Pile. Jednocześnie Poznań powinien rozwijać swoje powiązania międzynarodowe i pełnić rolę bieguna rozwojowego dla całego regionu. Rozwój Poznania będzie warunkiem konkurencyjności Wielkopolski w kontekście europejskim.

Analiza problemów kluczowych i ich możliwych rozwiązań została umieszczona na końcu każdego rozdziału. Poniżej przedstawiono zbiorcze zestawienie opracowane na podstawie analiz cząstkowych.

Tabela 16. Zbiorcza analiza problemów kluczowych

Zidentyfikowany problem kluczowy po hierarchizacji	Rozwiązanie problemu	Działania powiązane (hierarchizacja i analiza powiązań na końcu rozdziałów)
Niski poziom innowacyjności Wielkopolski	Zwiększenie podaży innowacji i popytu na innowacje w regionie	<p>Zwiększenie podaży innowacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie umiejętności przedsiębiorstw w zakresie wprowadzania innowacji • Poprawa zdolności przedsiębiorstw w zakresie zarządzania (procesy, produkty, organizacja, marketing, technologie, itp.) • Poprawa współpracy nauki z gospodarką • Transfer wiedzy i technologii do przedsiębiorstw • Tworzenie relacji o charakterze sieciowym • Ukierunkowane wsparcie finansowe, organizacyjne i doradcze • Lepsze dopasowanie usług instytucji otoczenia biznesu do potrzeb przedsiębiorstw <p>Zwiększenie popytu na innowacje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie wymagającego i wyspecjalizowanego rynku • Promocja produktów innowacyjnych, szczególnie poprawiających jakość życia i przyjaznych dla środowiska

		<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie potrzeb przedsiębiorstw w zakresie innowacji procesowych, produktowych, organizacyjnych, marketingowych i technologicznych • Innowacyjny design – atrakcyjne i nowoczesne wzornictwo plus funkcjonalność produktów • Innowacje skoncentrowane na użytkowniku • Zwiększenie otwartości mieszkańców regionu na nowe idee • Promocja postaw innowacyjnych i kreatywnych • Edukacja dla innowacji
Niska skuteczność polityki innowacyjnej	Zwiększenie poziomu zaufania społecznego w regionie oraz poprawa skuteczności polityki innowacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzenie innowacyjnych standardów w zakresie administracji publicznej w regionie • Podniesienie sprawności instytucjonalnej w zakresie zarządzania publicznego • Harmonizacja działań podmiotów systemu innowacji w zakresie realizacji działań proinnowacyjnych • Systemowe podejście do tworzenia i wdrażania polityki innowacyjnej
Niska innowacyjność przedsiębiorstw	Zwiększenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie podaży innowacji i popytu na innowacje wśród przedsiębiorstw • Zwiększanie świadomości i wzmacnianie motywacji do wprowadzania innowacji • Dostosowanie systemu usług i instrumentów wspierających działalność innowacyjną do potrzeb przedsiębiorstw • Ocena (samoocena) przedsiębiorstw w zakresie zdolności do wprowadzania innowacji • Ukierunkowane wsparcie finansowe, organizacyjne, informatyczne i doradcze • Dopasowanie oferty instytucji otoczenia biznesu • Poprawa poziomu informatyzacji przedsiębiorstw • Zwiększenie umiejętności przedsiębiorstw w zakresie współpracy w działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej • Edukacja dla innowacji
Niski poziom umiejętności niezbędnych w gospodarce opartej na wiedzy	Zwiększenie wśród mieszkańców świadomości i wzmacnianie motywacji do wprowadzania innowacji	<ul style="list-style-type: none"> • Edukacja dla innowacji • Zwiększenie nowoczesności i innowacyjności uczelni, szkół i przedszkoli • Kształtowanie umiejętności niezbędnych na rynku pracy, w tym kreatywności, przedsiębiorczości oraz i umiejętności interpersonalnych • Aktywne społeczności lokalne • Wsparcie aktywności dotyczącej innowacyjnych inicjatyw lokalnych oraz innowacji społecznych • Usprawnienie funkcjonowania instytucji lokalnego i regionalnego rynku pracy • Wsparcie osób zakładających własną działalność gospodarczą • Rozwój społeczeństwa informacyjnego • Zwiększenie dostępu do Internetu w gospodarstwach domowych • Rozwój e-administracji
Niski poziom współpracy sektora nauki z gospodarką	Wzmocnienie aktywności jednostek naukowo-badawczych w zakresie współpracy z biznesem	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost potencjału wiedzy naukowej i know-how dla współpracy z biznesem • Zmotywowanie naukowców do współpracy z biznesem, w tym do tworzenia zespołów zadaniowych • Zapewnienie studentom i naukowcom wiedzy i metodyki do współpracy z biznesem / podejmowania własnej działalności gospodarczej • Zapewnienie organizacji (struktury) sprzyjającej partnerstwu z biznesem • Usprawnienie procedur administracyjnych i prawnych dotyczących współpracy z biznesem • Rozwój systemu identyfikacji potrzeb biznesu • Wzmocnienie systemu identyfikacji kompetencji w jednostkach ze względu na potrzeby biznesu • Ocena przydatności aparatury (sprzętu) ze względu na potrzeby biznesu i określenie zasad jego udostępniania • Promocja aktywności jednostek w zakresie oferty dla biznesu • Identyfikacja i wybór kanałów promocji i dystrybucji

		dopasowanych do specyfiki firm <ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie przepływu informacji o aktywności naukowców (usieciowienie przy współpracy z podmiotami systemu innowacji)
Duże zróżnicowanie wewnątrzregionalne	Zmniejszenie zróżnicowania wewnątrzregionalnego	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury (rekomendacja do strategii rozwoju województwa) • Poprawa jakości infrastruktury transportowej (jw.) • Rozwój infrastruktury informatycznej (jw.) • Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego (jw.) • Zwiększenie dostępności i jakości usług publicznych (jw.) • Polityka innowacyjna wspierająca rozwój subregionów na bazie specjalizacji gospodarczej odpowiedniej w gospodarce opartej na wiedzy • Wsparcie zarządzania działaniami proinnowacyjnymi na poziomie powiatu i innych zainteresowanych jst • Polityka innowacyjna samorządów lokalnych promująca rozwój w oparciu o innowacje • Lokalne centra innowacyjne ułatwiające dostęp do usług proinnowacyjnych • Budowa partnerskich relacji jst z aktorami lokalnymi

Najważniejsze koncepcje przyjęte w nowej polityce innowacyjnej regionu i wynikające z niniejszej diagnozy oraz analizy najnowszych trendów międzynarodowych umieszczono w rozdziale RSI pt. *Założenia i koncepcja polityki innowacyjnej*. Powiązanie diagnozy z analizą nowych trendów było przyczynkiem do sformułowania misji, wizji i programów strategicznych Regionalnej Strategii Innowacji.

Spis rycin

Rycina 1.	Atrakcyjność inwestycyjna podregionów dla działalności przemysłowej w 2013 r.	6
Rycina 2.	Atrakcyjność inwestycyjna podregionów dla działalności usługowej w 2013 r.	7
Rycina 3.	Atrakcyjność inwestycyjna podregionów dla działalności zaawansowanej technologicznie w 2013 r.	8
Rycina 4.	Innowacyjność polskich województw na tle regionów UE.	9
Rycina 5.	Regional Competitiveness Index. RCI 2013.	11
Rycina 6.	Zaawansowanie technologiczne i potencjał naukowy regionów europejskich.	14
Rycina 7.	Terytorialne modele innowacji.	15
Rycina 8.	Działalność B+R i innowacyjność Wielkopolski na tle UE 27 i Polski.	17
Rycina 9.	Koncentracja wartości dodanej brutto w rolnictwie oraz regiony miejskie i wiejskie w UE..	19
Rycina 10.	Zatrudnienie w przemyśle.	20
Rycina 11.	Zatrudnienie w usługach niefinansowych.	21
Rycina 12.	Specyfika funkcjonalnych regionów miejskich w Europie.	21
Rycina 13.	Analiza zależności między problemami kluczowymi w zakresie polityki innowacyjnej.	24
Rycina 14.	Analiza zależności między problemami kluczowymi w zakresie poprawy podaży innowacji w regionie.	24
Rycina 15.	Analiza zależności między problemami kluczowymi w zakresie poprawy popytu na innowacje w regionie.	25
Rycina 16.	Regionalny wskaźnik jakości rządzenia w Unii Europejskiej.	27
Rycina 17.	Wartości wskaźników w ramach projektu Governance Matters dla Polski w latach 1996-2012.	28
Rycina 18.	Średnia wartość miary rozwoju instytucjonalnego jst oraz wartości wskaźników dla obszarów zarządzania w podziale na województwa.	30
Rycina 19.	Frekwencja w głosowaniu do Sejmu w roku 2011 wg podregionów.	31
Rycina 20.	Frekwencja w wyborach samorządowych w roku 2010 wg regionów i powiatów we Wielkopolsce.	31
Rycina 21.	Zestawienie dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca w 2012 r.	32
Rycina 22.	Dofinansowanie z Funduszy Strukturalnych na lata 2007-2013 (stan na 30.06.2012) – wartość całkowita i podział na programy operacyjne.	33
Rycina 23.	Wpływ polityki spójności na poziom PKB per capita w PPS (UE=100) na poziomie regionalnym.	34
Rycina 24.	Analiza zależności między problemami kluczowymi.	42
Rycina 25.	Produkt Krajowy Brutto według województw w 2011 r. (w mln zł).	45
Rycina 26.	Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w 2011 r. (według parytetu siły nabywczej w PPS) UE28 = 100.	45

Rycina 27.	Udział Wielkopolski z podziałem na subregiony w tworzeniu Produktu Krajowego Brutto w 2011 r. (w %).	46
Rycina 28.	Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca według podregionów w latach 2010-2011 (w tys. zł).	46
Rycina 29.	Zmiany struktury wartości dodanej brutto według rodzajów działalności w latach 2005-2011 (ceny bieżące).	49
Rycina 30.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze.	50
Rycina 31.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze.	51
Rycina 32.	Inwestycje zagraniczne w Polsce zrealizowane przy wsparciu PAIiIZ w okresie I.2010-VI.2012.	53
Rycina 33.	Struktura kapitału zagranicznego w roku 2012 wg województw.	54
Rycina 34.	Wartość eksportu polskich województw w latach 2011 i 2012.	55
Rycina 35.	Handel zagraniczny w podziale na powiaty w roku 2009.	55
Rycina 36.	Przedsiębiorstwa usługowe i przemysłowe, które wprowadziły innowacje procesowe lub produktowe w roku 2013 jako procent ogółu przedsiębiorstw.	57
Rycina 37.	Udział przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw innowacyjnych w roku 2013 z podziałem na województwa.	58
Rycina 38.	Przedsiębiorstwa innowacyjne przemysłowe wg rodzaju wprowadzonych innowacji w roku 2013 z podziałem na województwa.	59
Rycina 39.	Przedsiębiorstwa przemysłowe, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w roku 2012 jako procent ogółu przedsiębiorstw.	60
Rycina 40.	Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych w roku 2012.	62
Rycina 41.	Struktura nakładów na działalność badawczo-rozwojową wg źródeł finansowania w roku 2011.	63
Rycina 42.	Nakłady wewnętrzne na działalność badawczo-rozwojową w PKB w roku 2012.	63
Rycina 43.	Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych w produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych w roku 2012 (%).	64
Rycina 44.	Przedsiębiorstwa prowadzące świadomą politykę społecznościową (2013) i korzystające z usług w chmurze (2012) (%).	68
Rycina 45.	Analiza zależności między problemami kluczowymi.	71
Rycina 46.	Ludność wg faktycznego miejsca zameldowania w latach 1995-2013.	73
Rycina 47.	Gęstość zaludnienia w kraju.	74
Rycina 48.	Gęstość zaludnienia w subregionach Wielkopolski i w kraju.	75
Rycina 49.	Odsetek ludności zamieszkującej w miastach.	75
Rycina 50.	Ludność Wielkopolski w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym.	76
Rycina 51.	Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym.	76
Rycina 52.	Przeciętny miesięczny dochód i wydatki na 1 osobę w ujęciu przestrzennym.	77
Rycina 53.	Wskaźniki zagrożenia ubóstwem wg relatywnej granicy ubóstwa - % osób	77

	w gosp. dom. poniżej relatywnej granicy ubóstwa.	
Rycina 54.	Współczynnik aktywności zawodowej.	78
Rycina 55.	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lat.	78
Rycina 56.	Ludność aktywna zawodowo wg wykształcenia (tys. os., dane za 2012 r.).	79
Rycina 57.	Wskaźnik zatrudnienia wg poziomu wykształcenia (dane za 2013 r.).	79
Rycina 58.	Stopa bezrobocia w Wielkopolsce na tle kraju w latach 2004-2013 (stan na 31 grudnia danego roku).	80
Rycina 59.	Stopa bezrobocia w Polsce.	81
Rycina 60.	Stopa bezrobocia w podregionach Wielkopolski w latach 2008-2013 (stan na 31 grudnia danego roku).	81
Rycina 61.	Bezrobotni zarejestrowani wg wieku (dane za 2013 r.).	81
Rycina 62.	Wskaźnik skolaryzacji brutto w ujęciu podregionalnym.	83
Rycina 63.	Studenci wg typów szkół (wg danych za 2012 r.).	84
Rycina 64.	Studenci wg kierunków kształcenia w Wielkopolsce w 2012 r.	84
Rycina 65.	Kształcenie ustawiczne osób w wieku 25-64 lata.	85
Rycina 66.	Nakłady na B+R w 2012 r. wg sektorów.	85
Rycina 67.	Zatrudnieni w B+R wg sektorów ekonomicznych (wg danych za 2012 r.).	86
Rycina 68.	Nakłady na działalność B+R a wynalazki krajowe zgłoszone oraz udzielone patenty w roku 2012.	86
Rycina 69.	Liczba fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych na 10000 mieszkańców w 2013 roku.	88
Rycina 70.	Odsetek osób w wieku 16 i więcej lat ufających innym ludziom.	88
Rycina 71.	Kapitał społeczny i poziom cywilizacyjny w województwach.	89
Rycina 72.	Odsetek osób, które korzystały z Internetu przynajmniej raz w tygodniu w roku 2011.	90
Rycina 73.	Wyposażenie gospodarstw domowych w komputery oraz osoby korzystające z komputera w 2013 roku.	91
Rycina 74.	Analiza zależności między problemami kluczowymi – edukacja.	93
Rycina 75.	Analiza zależności między problemami kluczowymi – sektor nauki.	94
Rycina 76.	Zróżnicowania wewnątrzregionalne w Polsce.	96
Rycina 77.	Zróżnicowania wewnątrzregionalne w Wielkopolsce.	97
Rycina 78.	Typy funkcjonalne gmin.	98
Rycina 79.	Mapy wybranych inteligentnych specjalizacji w Polsce.	99
Rycina 80.	Drogi o twardej nawierzchni na 100 km ² (km).	102
Rycina 81.	Linie kolejowe normalnotorowe na 100 km ² (km).	102
Rycina 82.	Drogi ekspresowe i autostrady w 2013 roku (km).	103
Rycina 83.	Dostępność drogowa (a) i (b) kolejowa miast wojewódzkich.	103

Rycina 84.	Sieć transportowa w Polsce.	104
Rycina 85.	Gospodarstwa domowe z dostępem do Internetu szerokopasmowego w roku 2011.	105
Rycina 86.	Produkcja energii w Polsce w 2007 roku w ujęciu regionalnym.	106
Rycina 87.	Moc zainstalowana energii elektrycznej w 2013 roku.	107
Rycina 88.	Instalacje i producenci OZE w ujęciu regionalnym.	108
Rycina 89.	Dostęp do usług publicznych z podziałem na powiaty – obszary wiejskie.	109
Rycina 90.	Analiza zależności między problemami kluczowymi.	111
Rycina 91.	Scenariusz rozwoju w oparciu o dotychczasowe trendy.	114
Rycina 92.	Scenariusz rozwoju zorientowanego na konkurencyjność.	115
Rycina 93.	Scenariusz rozwoju zorientowanego na spójność.	116
Rycina 94.	Scenariusze rozwoju Europy w perspektywie do roku 2050.	117
Rycina 95.	Potencjalne centra rozwoju gospodarczego regionu.	120
Rycina 96.	Starzenie się społeczeństwa.	122
Rycina 97.	Mobilność - średni czas podróży do Nowego Jorku.	123
Rycina 98.	Zagregowane potencjalne oddziaływanie zmian klimatycznych.	124
Rycina 99.	Zużycie energii w gospodarce.	124
Rycina 100.	Śmierci z powodu chorób układu krążenia.	125

Spis tabel

Tabela 1.	Dane wykorzystane przy opracowywaniu diagnozy.	3
Tabela 2.	PKB oraz PKB na 1 mieszkańca w Polsce i Wielkopolsce w latach 1999-2011.	44
Tabela 3.	Struktura WDB według sekcji PKD w Polsce i Wielkopolsce w ujęciu porównawczym w latach 2007 i 2010.	48
Tabela 4.	Wartość dodana brutto ogółem i w podregionach w ujęciu wartościowym i procentowym w latach 2001-2010.	48
Tabela 5.	Podmioty gospodarki narodowej w województwie wielkopolskim według podregionów na tle kraju w latach 2012-2013.	52
Tabela 6.	Udział najważniejszych grup towarowych (w%) w roku 2010 w eksporcie województwa wielkopolskiego.	56
Tabela 7.	Struktura nakładów na działalność innowacyjną w zakresie innowacji produktowych i procesowych w przedsiębiorstwach z sektora usług według rodzajów działalności innowacyjnej w 2013 r.	61
Tabela 8.	Wykorzystanie rozwiązań elektronicznego biznesu w polskich przedsiębiorstwach.	65
Tabela 9.	Informatyzacja przedsiębiorstw jako procent ogółu w roku 2012 z podziałem na regiony.	67
Tabela 10.	Współczynnik lokalizacji *(2011) – Wartość dodana brutto wg sekcji PKD 2007.	100
Tabela 11.	Współczynnik lokalizacji *(2012) – Zatrudnienie wg sekcji PKD 2007.	101
Tabela 12.	Najważniejsze trendy rozwojowe w kontekście przyszłości Wielkopolski.	125
Tabela 13.	Wyniki zbiorcze ocen czynników wg wskazań ekspertów.	132
Tabela 14.	Kluczowe czynniki sukcesu procesów innowacyjnych w regionie z udziałem kluczowych aktorów systemu.	141
Tabela 15.	Kluczowe czynniki sukcesu procesów innowacyjnych w regionie z udziałem kluczowych aktorów systemu w ujęciu analizy przyczynowo-skutkowej.	142
Tabela 16.	Tabela 16. Zbiorcza analiza problemów kluczowych.	144

Spis treści

Wprowadzenie	2
1. Ogólny poziom konkurencyjności i innowacyjności regionu w porównaniach krajowych i międzynarodowych	5
1.1. Atrakcyjność inwestycyjna regionów i podregionów Polski.	5
1.2. Innowacyjność regionów w Unii Europejskiej - Regional Innovation Scoreboard.	8
1.3. Konkurencyjność regionów europejskich – Raport Regional Competitiveness Index. RCI 2013.	11
1.4. Terytorialny wymiar innowacyjności - Raport Knowledge, Innovation, Territory (KIT).	13
1.5. Specyfika gospodarcza i innowacyjna Wielkopolski - Regional Innovation Monitor Plus.	16
1.6. Polityka innowacyjna regionu w ujęciu międzynarodowym - Raport From Smart Concept to Challenging Practice.	18
1.7. Sektorowa specjalizacja Wielkopolski w kontekście międzynarodowym - <i>Eurostat Regional Yearbook 2013</i> .	18
1.8. Wnioski dla polityki innowacyjnej, analiza SWOT i problemy kluczowe.	22
Literatura .	25
2. Zarządzanie regionem	26
2.1. Jakość zarządzania i sprawność instytucjonalna.	26
2.2. Zaufanie społeczne.	30
2.3. Dochody i wydatki samorządów oraz pozyskiwanie środków europejskich.	32
2.4. Dotychczasowa polityka innowacyjna samorządu regionalnego i samorządów lokalnych.	34
2.4.1. Działania proinnowacyjne podejmowane przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego w latach 2007-2010.	36
2.4.2. Realizacja Regionalnej Strategii Innowacji w latach 2010-2013.	37
2.5. Wnioski dla polityki innowacyjnej, analiza SWOT i kluczowe problemy rozwojowe w dziedzinie zarządzania regionem.	40
2.5.1. Analiza SWOT i kluczowe problemy rozwojowe.	41
2.5.2. Analiza zależności między problemami kluczowymi.	42
Literatura.	42
3. Podsystem gospodarczy. Innowacyjność i konkurencyjność przedsiębiorstw.	44
3.1. Konkurencyjność Wielkopolski na tle innych regionów kraju.	44
3.1.1. Produkt Krajowy Brutto.	44
3.1.2. Wartość dodana brutto.	47

3.1.3.	Liczba podmiotów gospodarczych.	49
3.1.4.	Inwestycje zagraniczne i eksport.	53
3.2.	Innowacyjność Wielkopolski na tle innych regionów w kraju.	56
3.2.1.	Innowacyjność przedsiębiorstw.	56
3.2.2.	Współpraca przedsiębiorstw.	59
3.2.3.	Nakłady na działalność innowacyjną i jej efekty.	60
3.2.4.	Informatyzacja przedsiębiorstw.	65
3.3.	Wnioski dla polityki innowacyjnej, analiza SWOT i kluczowe problemy rozwojowe w podsystemie gospodarczym.	68
3.3.1.	Analiza SWOT i kluczowe problemy rozwojowe.	69
3.3.2.	Analiza zależności między problemami kluczowymi.	70
	Literatura.	71
4.	Podsystem społeczny. Demografia, rynek pracy, edukacja i sektor nauki	73
4.1.	Sytuacja demograficzna.	73
4.2.	Rynek pracy.	78
4.3.	Szkolnictwo.	82
4.4.	Edukacja wyższa i kształcenie ustawiczne.	83
4.5.	Potencjał badawczo-rozwojowy.	85
4.6.	Kapitał społeczny i społeczeństwo informacyjne.	87
4.7.	Wnioski dla polityki innowacyjnej, analiza SWOT i kluczowe problemy rozwojowe w podsystemie społecznym.	91
4.7.1.	Analiza SWOT i kluczowe problemy rozwojowe.	92
4.7.2.	Analiza zależności między problemami kluczowymi.	92
	Literatura.	95
5.	Podsystem przestrzenny. Zróżnicowanie wewnątrzregionalne, specjalizacja i infrastruktura.	96
5.1.	Zróżnicowanie wewnątrzregionalne i specjalizacja gospodarcza.	96
5.2.	Infrastruktura transportowa.	101
5.3.	Infrastruktura teleinformatyczna i energetyczna.	104
5.4.	Dostęp do usług publicznych.	108
5.5.	Wnioski dla polityki innowacyjnej, analiza SWOT i kluczowe problemy rozwojowe w podsystemie przestrzennym.	109
5.5.1.	Analiza SWOT i kluczowe problemy rozwojowe.	110
5.5.2.	Analiza zależności między problemami kluczowymi.	111
	Literatura.	112

6. Scenariusze rozwoju Wielkopolski.	113
6.1. Scenariusze rozwoju Europy..	113
6.2. Scenariusze rozwoju Polski.	118
6.3. Scenariusze rozwoju Wielkopolski.	119
6.4. Kluczowe przyszłe wyzwania dla Wielkopolski.	121
Literatura.	127
7. Analiza SWOT	128
7.1. Podsumowanie analizy SWOT dla całego regionu.	128
7.2. Analiza SWOT w ujęciu subregionalnym.	133
7.3. Analiza Kluczowych Czynników Sukcesu z punktu widzenia Regionalnego Systemu Innowacji.	140
Zakończenie.	143
Spis rycin.	147
Spis tabel.	151